Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 20 июль, 1974 шу. • № 87 (5378). • Мах 2 кеп.

Укх шера Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхоша тIайийца социалистически декхараш кхоачашдара къаьстта боккхэ лоархIам болаш да хий дехкача лаьтташ тIа лакха хьувкъам кхебар. Дуккхача шерашка хьалхалаттача звеноша, бригадаша Iоаяьча опыто хьахьокх хаоттама хьалаш во дале а болх лерттIа бича хий дехкача лаьттай гектар беркате хулга.

Массехк шера вIаштта доккхий толамаш доах Шелковской района ахархоша. Цар дика хьувкъаду ялат, хьажкIаш, доакъара дIайийна баьцаш, кхыйола культураш. ДуккхагIча даькъе из де вIаштIехьдаьннад хий дехкача лаьттаех кхетамца пайда эцарах, лаьтта леладара культура лакхъярах. Шелковчанаша укх шера а теркам тIабахийта леладу кхашка хий дуллилга. Масала, итталагIа июль тIаккхоачаш ерригача культураштa хий диллара план 96 процент кхоачашъяьй цар. Района боахамашка хьалххагIе а кийчбаьбар поливальщикаш. ХIаьта уж хIанз дика болх беш а ба. ХIара денна кхашка хий декха укхаза аравоал 70 совгIа саг.

ХИЙ—КХАШКА

Цхьабакъда хий дуллилга иштта дика лелац республика цхьайолча районашка. Даьча тохкамаша хьахьекхад дуккхача боахамий кхашка тIоадал боарамагIа йовгIачул дуккха а кIезигагIа йолга. ХIаьта а кхашка хий диллара хайра хIама даьлац Урус-Мартановски районе. 4762 гектарах 2488 гектара тIа мара хий дилладац урус-мартановцаша. Фуд цун бахьан? Техника таъац-хьогI, е ханнахьа поливальщикаш кийчбаьбац? Из а вож а долаш да укхаза. ДогIан хьисапе хий детта 22 установка я районе. Бакъда царех болх беш ворхI мара яц. Сводкашка хьежача 109 поливальщик хила везар района боахамашка, хIаьта хий дуллаш... ткъаь пхиъ саг мара вац.

Дукха хий декха лаьтташ да Сунженски районе — 13574 гектар. ИтталагIа июль тIаккхоачаш кхашка хий диллара план 66 процент мара кхоачашъяьяц сунженцаша. Укхаза къаьстта во латт техниках пайда эцилга. Тайп-тайпарча маркех йола догIан хьисапе хий детта 104 установкеи, 12 насосни станции я Сунженски районе. Из боккха низ ба. Нагахьа санна цох цхьа бахьан а пайда ийцача гIулакхаш дуккха а дикагIа леларгдар цига. Укх деношка района кхашка болх беш 28 установка мара яц, сайца латт ерригa насосни станцеш, Республике цхьаннахьа а бац цига миссел дукха поливальщикаш — 528 саг, хIаьта хий дуллаш 51 саг мара вац.

БIарчча республика хьайийцача кхашка хий диллара план 80 процент мара кхоачашъяьяц. Вайцига я догIан хьисапе хий детта 566 установкеи 152 насосни станции, 2112 поливальшик. Бакъда хий дуллаш 170 установкеи 758 поливальщики мара вац. Из да республика дуккхача колхозашкеи совхозашкеи хий дуллилга во лелара керттера бахьан.

Из гIулакх дIахо ла йиш йолаш дац. Колхозийи совхозийи кулгалхоша, юртбоахама специалисташа, юххьанцарча партийни организацеша кхы хьем боацаш цIенхаштта тоаде деза кхашка хий дуллилга, хIана аьлча дукхагIча даькъе цох тийша да республика ахархоша укх шера тIайийца бехктоккхаме декхараш дизза кхоачашделга.

Эггара хьалха теркам тIабахийта беза догIан хьисапе хий деттача установкаех лерттIа пайда эцара. Укх шера тоъал догIаш дийлхад яхаш кхашка хий диллара сагота боацача кулгалхоша а специалисташа а дувлийтар доккха гIалат да. Из къаьгга хьахьокх укх деношка тайп-тайпарча зонашка лаьттанца мел мисел тIоадал я хьожаш даьча тохкамаша. Гучадаьннад, дуккхача моттигашка культураш тешшаме хьувкъаяра хIанз а дукха хий эшилга. Цу тайпара хьал эттад Наурски района дукхагIа долча боахамашка, Грозненски районе, Гудермесски районе, кхычахьа а.

Кхашка хий диллара наьха санна тIехьадусаш да республика юртбоахама министерства, совхозий объединене, «Консервплодоовощ» объединене боахамаш. Масала, юртбоахама министерства колхозашка болх бац хIара йиъагIйолча установка мара, волаш волча 713 поливальщиках хий дуллаш 245 саг мара вац. Из гIулакх кхы а вогIа латт совхозий объединеней «Консервплодоовош» объединеней боахамашка.

ХIара колхозе, совхозе дерригa а де деза поливальщикий болх тоабара. Царех хIаравар кхашка хий дуллаш хила веза тахан.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, кулгалхошеи специалисташеи къаьстта теркам тIабахийта беза кхашка хий дуллаш боахкача наьха болх лерттIа вIаштIехьбаккхара, мел эшачунца уж Iалашбара, цар даим йоакхо яра. Вай республике кIезига бац хий дуллача дика болх беш бола поливальщикаш, говза механизатораш. Массанахьа Iомае а юкъекхахьа а еза цар опыт, кхы а шерагIа яхь йоаржае еза царна юкъе, моральнии материальнии стимулех кхетамца пайда а эшаш.

Лоацца аьлча, укх деношка хIара колхозе, совхозе дерригa низаш оарцагIдаха деза кхашка махулла дукхагIа хий диллара, хIана аьлча шунга хьежжа мара хьувкъаргъяц дIайийна тайп-тайпара хIамаш.

ЛАЬТТА IОЕССАЙ «СОЮЗ-14» ЯХАЧА КЕМА ЭКИПАЖ

«САЛЮТ-3» ЯХА СТАНЦИ ДIАХО НИКЪ БЕШ Я

ТАСС-а ХОАМ

1974 шера 19 июле московски ханах 15 сахьати 21 минути яьлча борта тIа йолча «Салют-3» яхача орбитальни Iилман станце цхийтта дийнахьеи бийсанеи хинна тохкамий программа чакхъяьиначул тIехьагIа Лаьтта Iобессаб космонавташ новкъостий П. Р. Поповичи, Ю. П. Артюхини. Аппарат Iоессар Советски Союза территоре тIа белгалъяьча районе город Джезказганал 140 километр къулба-малхбоалехьа.

Борта тIа йолча «Салют-3» яхача станцена белгалъяь хинна балхий программа йизза кхоачашъяьй, космонавташа Лаьтта юха Iодосса кийчдир «Союз-14» яха транспортни кема. Кема Iойоссаеча аппарата чу хьачуера Iилман тохкамий материалаш, даьха сурташ тIадолеи киноплeнкайи кассеташ, бортови журналаш.

ДIачубаьиначул тIехьагIа космонавташа дIакъайлар кемеи орбитальни станции вIаши хоатташ йола чухьнахьара люклаз, дIальцар «Союз-14» яхача транспортни кема чура шоай балха моттигаш.

Московски ханах 12 сахьати 3 минути яьннача хана вIаши декъаденна къаьст-къаьста дIахо никъ беш дар «Союз-14» яха кема а «Салют-3» яха станци а.

Лаьтта Iодоссадара лаьрхIа белгалъяьча хана йолаялийтар транспортни кема тормозни двигательни установка. Двигатела болх сецачул тIехьагIа отсекаш екъа а енна Iолохъяла йолаелар аппарат.

Белгалъяьча локхал тIа болх бе йолаелар парашютни система, хIаьта Лаьттана Iогарга гIертача хенахь ...ьдда кема Iохоадеш дола двигателаш, пул тIехьагIа шортига лаьтта Iоессар аппарат белгалъяьча районе.

Кема лаьтта Iодессача метте баьча медицински тохкамо хьахьекхад, космически полет чакхъяьиначул тIехьагIа новкъостий Попович Павел Романовичей, Артюхин Юре Петровичеи унахцIено дика хилар.

Толамца чакхъяьннай «Салют-3» яхача орбитальни станцей «Союз-14» яхача транспортни кемеи сигала гIолла цхьана лелара белгалъяь хинна Iилман-технически тохкамий программа.

Хьанйца Iилман даннеш тохкам беши Iомаеши я.

Сигала яьккхача цу ерригача хана чухь «Союз-14» яхача космически кемацеи «Салют-3» яхача станцецеи бола буввам тешшаме Iалашбора Советски Союза территоре тIа йола измерительни пункташ а, Атлантически океана акваторе дола «Космонавт Юрий Гагарин», «Космонавт Владимир Комаров», «Кегостров», «Моржовец» яха СССР Iилмай Академе Iилман-тохкама кемаш а шийна юкъедоагIача лаьттан тIера хьаллуча командно-измерительни средствашца.

«Салют-3» яха станци дIахо никъ беш я автоматически режимагIа.

Шерра даьржад гурахьа йийна культураш чуэцара балхаш Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза шоллагIча бригаде. ХIара дийнахьа тIехкхоачашъю ялат чуэцара нормаш комбайнераша. Сихеи дикеи болх бу кхай тIара хьатта машинашца ялат дIаккхухьача шофераша а.

СУРТА ТIА: машина тIа бункер чура кIа Iочудоассадеш ва комбайнер Н. Бабин.

С. ХАЦИЕВА сурт.

ШЕРРА ДАЬРЖАД БАЛХАШ

ТIатеIIа гурахьа йийна культураш, горох чуэцаш ба хIанз Надтеречни района «Новогорский» совхоза механизатораш. Горох чуена баьннаб механизатораш. Дика хьийкъай из культура. ХIара гектара тIара 25,1 центнер яьлар, план — 15 центнер хиннача. Горох хиниа моттиг хIанзле аьха баьннаб механизатораш.

Гурахьа дийна кIа 1247 гектара тIара чуда дезаш ба новогорцаш. Из болх беш 10 комбайн я. Цар тIа болх беш ба говза механизатораш.

Комбайнерашта юкъе яьржача яхье хьалхле Асиев Ульбега я. Цунна еннай карара-кара тела цIе вымпел, массехказза ахчан премеш а еннай Ульбена. Цун опытах «молне» тIа язадьд. ДикагIволча комбайнера, шофера сийна хьатта ЦIе байракх айю. ХIаьта шоай балха нормаш 150 процентал кIезигагIа йоацаш кхоачашъеча комбайнерашта хIара дийнахьа пхиппа сом, хьаттара элеваторе йиъ рейс яьчоа — диъ сом, пхиъ яьчоа — пхи сом ахчан премеш лу.

Дика вIаштIехьдаьхад совхозе механизаторий балха хьалаш. Кхай тIа боахкача наха делкъийга бIайха кхача бахь, хIаьта хьатта къахьегачар пигарча столове юъ хIама. Кхача мах боацаш лоаттабу ялат чуэцаш боахкарашта.

Кхыча моттигашкара новогорцашта ялат чуэца новкъостал де баьхкача наха бийсаш яха лаьрххIа общежити я. Уж мах боацаш кхозза кхоаб столове.

Доагор кхоачаденнача комбайна заправка яра, из ехача тсаяра лаьрххIа хьакъоастаяь бензозаправщики летучкеи я. Еха комбайн е машин сиха тоаю летучкаца лелача механика Альмурзаев Шааранеи цун новкъосташеи.

Беррига комбайнераш бIаргасьнашца, спецбарзкъашца Iалашбаьб.

Дукха болх бу совхоза халкъа тIахьожамхоша кулга цIена боацача нахах ялат лорадеш. Ялат чуэцача кхай тIа, цигара хьатта бодача новкъа, хьатта ялат увзача халкъа тIахьожамхой посташ латт. Царна кулгалдеш ва совхоза керттера инженер коммунист Сайкаев Хьусен. Цу гIулакхо торо хулийт чуийцача хIара центнер ялата тешаме учет лелае.

Ялат чуэцаше а ча гул а дяй кхай йистошка цунах аргIаш ду, хIаьта мукъадаьнна лаьтта цу сахьате аха доладу.

Кхеккаш латт болх хьатта а. Доккхача асфальт йиллача коа цIендеш, докъадеш латт ялат. БоарамагIа докъа а даь цIендаь ялат совхоза склашка, элеваторе дIаккхухь.

Итт дийнахьа дерригa гурахьа дийна ялат чуэца дош деннад механизатораша. ХIаьта ялат хьаккхара хIара дийнахьара норма 110—115 процент кхоачашъю цар.

М. ХУМАДОВ.

ЯЛАТ ЧУЭЦАШ ДА

Шоайла социалистически яхь лелаеча Наурскии Шелковскойи районашкарча хьалха латтача боахамашка кха бола ялат чуийца бовлаш латт.

15 июль хьатIаккхоачаш Шелковской районе 12 эзар гектара тIара ялат хьеккхадар, вешта планах — 81 процент. ШоллагIча моттиге ба наурцаш: цар 69 процент дар чуийцад. ДIалийнача ялатах ах чуийша даьннад Надтеречни района боахамаш. Иззал чуийцад Грозненски районерчар а. Хоалуш тIехьабисаб царца яхь лелаеш бола сунженцаш. Иштта урусмартановцел хьалха баьннаб царца яхь лелаеш бола ачхоймартановцаш.

Республике массанел дуккхагIа паччахьалкхенна ялат дIачуденнад наурцаша—5840 тонн, шоллагIча моттиге я 4600 тонн ялат дIачуденна Надтеречни района совхозаш.

СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬСТВА ЗАЯВЛЕНИ

Кипр Республика президент Макариос керте латтача законагIа йолча правительствана духьалара гречески военщинас вIашагIтеха мятеж дIахо еш я. Цу тайппара, ВIашагIкхийтIачу Къамий Организацен член йолча суверенни паччахьалкхен чурча гIулакхашта арахьара гIожа тIемца юкъелелх. Эхь ца хетташ телхаю ООН Устава принципаш.

Кипре йола событеш чурча къовсаме хьахиннай, яхаш, ше цу зуламе гIулакха юкъе хилар къайлахьа гIертача гречески правительствана цIаккха а Iехалургвац, малх бузерча пхьабаршна уж оапаш хьаллаьца бале а. Дерригача дуненна ховш да Кипрера тийшэболх гречески правительствас цига бахийта болча. Афинашкара доагIача приказаша яхар деча гречески эпсарий гIулакх хилар. Ше леладеча цу гIулакхех бехказа йоалалургъяц гречески правительство.

Шин лоIамера арахьара политика — тIема блокех дIа ца кхетара политика лелаю Кипр Республика шин лоIаме хилар ца ловча НАТО-рча цхьадолча гIозараша яйтай боккъалдар аьлча Кипрера паччахьалкхен переворот яха кIанз дерригача дунен тIа хувца доладаьр бакъде дерригa бахьанаш долаш да.

Арахьара тIом тIабахьарах Кипре эттача хьалах дола дош ООН Кхерамзлен Совете дувцача хана НАТО-йа юкъедолхача мехкаша лаьцача наькъага диллача иштта ала доагIаш да. Интервенци сопаяра Кхерамзлеп Совето дергдола гIулакхаш де йиш йоацача даьхар цу мехкаша, интервенци соцаярах Кипра чурча гIулакхашта ООН юкъеэккхар хургдар аьнна харц бахьан оттадарца цу паччахьалкхен законагIа йола правительство хьаллоацаш санна.

Нагахьа санна Кхерамзлен Советон цунна юкъейолхача паччахьалкхенашен дешаца доацаш гIулакхаца ООН Устава принципашн де дагадарашн лоархIе, уж декхарийла я хаьдда Кипр лорас овтта.

Шеко яц Кипра халкъо цIаьнкха а шин дош аргхилара. Халкъ — ловча хилда из эIамига — кортамукъен шин лоIамен хила гIертилга дIадоаккхалургдац. Кипра халкъо из дIахьекхад шин лоIаме хилара тIехьа, шин лоIам дIабаккхэ гIертара духьал дуккхача шерашка лоаттабеча къовсампа.

Арахьарча политика ленински принципашта тешаме йола Советски Союз массаза а Кипра халкъа оагIонгахьа хиннай, хург а я цо шин кхел ше къоастае йола бокъо бахьан лоаттабеча къовсаме. Цо хьал а лийцад, хьал а лоапаргда суверенни паччахьалкхе хиларах тара Кипр шин лоIаме хилар. Дизза кхетадеш да Советски Союза хадданза из позици дунен халкъаша хьаллоацаш а могаеш а хилар.

СССР правительствас лерхI машари халкъий кортамукъален деза хетача ерригa паччахьалкхенаш Кипра Республика президент Макариос керте латта законагIа йола правительство лораяра, Кипра чурча гIулакхашта кхыбола мохк тIемца юкъе лелхилга хьем боацаш дIадаккхара тIехьаотта декхарийла. Юххьанцара гIулакх лерхIаш Кипрера совчехка араяккха еза ерригa гречески тIема персонал.

Кипр Республикана тIаккхайдар санна мара бехка кIалхара боалалургбац путчисташта гIо даьраш а цар леладеча зуламерча гIулакхашта юстарбувлараш а.

Новкъост Л. И. Брежнев Варшаве вахар

ПОРП Центральни Комитета, Паччахьалкхен Совета, ПНР Министрий Совета вехарца Польша юха хьахинна 30 шу дизара хетаяьча торжествашка дакъа лаца 19 июле Симферополера Варшаве вахар КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев.

Новкъост Л. И. Брежневца цхьана цига бахар КПСС ЦК Генеральни секретара помощникаш К. В. Русакови, А. И. Блатови.

Симферопольски аэропорте новкъост Л. И. Брежнев накъаволаккхаш бар Украина КП Крымски обкома хьалхара секретарь Н. К. Кириченко, Крымски облисполкома председатель Т. Н. Чемодуров, иштта кхыбараш. (ТАСС).

Пятилетка хьалха латтарех

ХЬАЛХАРЧА МУГIАРАШКА

«Октябрьнефть» НГДУ цхьоалагIча районни инженерно - технологически служба мехкдаьтта доахача оператора Бреславский Борис Ивановича лаьттан ченашкара «Iаьржа дошув» доахача къахьега ткъаьи пхиъ шу гаргга ха я. Цу шерашка йоккха балха опыт Iоаьй, кIоаргагIа яйзай мехкдаьттахочун професси. Шин пхи пIелг санна дика йовз цунна шоай ерригa скважинаш. ДукхагIа теркам тIабахийта беза, бIарг-Iунал лоаттаде дезача скважиннаш цIераш йоах, дукха мехкдаьтта а луш беркатегIа йола скважинаш белгалйоах. Хозахеташ дувц цо царех хIаране исторех.

— ДукхагIдолча даькъе шоллагIча методагIа мехкдаьтта доахаш я тха РИТС-ра скважинаш, йоах Борис Ивановича. Из хьинарера къахьегам эшаш гIулакх да. Мехкдаьтта кIезиглуш латтачь скважинашка геолого - технически мероприятеш чакхъяха еза, соляно-кислотни обработка е еза, мехкдаьтта тIоанаш тIа искусственни низ тIалоаттабара хий чуахийта дезаш моттигаш нийслу. Уж дерригa балхаш чакхдоахача бIарг локхаш, хьовзам ца хилийтара фе хила везачарех ва Борис Иванович а. Из гIулакх по цIенеи диззаи кхоачаш а ду.

— ЦхьоалагIча РИТС-е меттел мехкдаьттеи гази йоахача ерригача управлене дика вовзаши цар чIоагIа лоархIаши ва Борис Иванович, — аьлар «Октябрьнефть» НГДУ партийни организаце секретара Еловикова Алла Григорьевнас. Цхьа бахьан доацаш дац из. Башха-дика производственник, хьинаре общественник, нахаца товш, Iимерза хилар да цун керттердар.

Каст-каста го йиш я из скважинагара скважинага водаш цар беча балхага хьожаш лелаш. Лоро унахочунга дувгIаш санна ладувгI цо хIаране беча балхага. Диспетчерски пунктера гIахьожам лоаттаоу станокаша-качалкаша, насоснеша беча балха. Балха тIа хьовзам хилча сиха оарцагIвоал из. Уж санна йола моттигаш дукха нийслу. Цкъа бийсан юкъе цIагIа телефон техар Борис Ивановичага сиха из тIа ца кхоаче мехкдаьтта доахача цхьан скважине хьовзам хилар кхерам болаш гIулакх нийсденнад аьнна. Хьем ца беш цига кхаьчар из, тоха дезача кулг теха юха а боарамагIа болх бе йолаялийтар скважина.

Шийна болх дика ховра аьнна кхоачамбаь Iеш оамал яц цун. Шийна ховш дар дIахьех новкъосташта, дог раьза долаш дIалу дуккхача шерашка ше Iоаяь балха опыт. Нагахь социалистически яхье тIехьавусаш новкъост нийслойя из хьалхалаттарашта тIаккхеваза дулуш дола гIо ду. Борис Ивановича балхах кхета а баь хIанз мехкдаьтта доахача хьинаре къахьегаш итташ специалисташ ба.

«Октябрьнефть» НГДУ дикагIволча рационализаторех лоархIаш ва Борис Иванович. Къахьегама овсарле лакхъяра, кхерамзлен техникеи производственни участкай эстетикеи тоаяра, кIезигагIа мехкдаьтта довргдолаш гIулакх дара 20 рационализаторски предложени кийч а яь производствана юкъейихьай цо пятилетка шерашка. Технически информатор ва из «Октябрьнефть» НГДУ. Шоай технически библиотеке керда хьаккхьачача литературага каст-каста хьож. Шоай балхаца дувзаденна кердадар цу тIара корадича сиха из производствана юкъедахьа хьож.

Мехкдаьттеи гази йоахача управлене комсомольцаштеи кагирхоштеи чIоагIа везаши цар безаме тIаэцаши ва из. Царна шоаш каралаьца къахьегама никъ безабаьйитарa шоай болх кIоарагIа бовзийтара дукха хьехамаш ду цо. Нагахь санна КПСС членалла ваха безам болаш царна юкъе дика производственник нийсвелча парте мугIарашка валара из кийчвеча новкъостал ду. ХIанз КПСС членалла яха цо кийчъеш я управлене комсомольски организаце секретара заместитель Остапенко Валентина.

Атта хиннабац Борис Ивановича къахьегама никъ. Дукха халонаш нийсъеннай, цхьабакъда, хала хиларах балхах бIу къожабеш воацача цо толамца эшаяьй уж. Шин шера «Октябрьнефть» НГДУ комсомола комитета секретарь волаш болх баьб цо. Цу хана кагирхошта юкъе дукха кхетама болх барца белгалваьлар из. Ше операторалла болх беш воллашехьа сайрийпарча школе деша а ухаш юкъера образовани ... хар. ХIанз лакхерча партийни школе цхьоалагIа курсе заочно дешаш ва.

Борис Иванович къахьега волавенна ши-кхо шу доаллашехьа из башха-дика производственник хилар эйра НГДУ кулгалхоша, партийни организаце. Парте мугIарашка варгварий хьо аьнна шийга хьаттача чIоагIа раьза хилар из цу гIулакха. 1954 шера КПСС членалла вахар. Цу ткъаь шера сийдолаш лелаю цо коммуниста цIи. 1965 шера денз 1969 шерага кхаччалца къахьегамхой Грозненски горсовета депутата декхараш кхоачашдеш хиннав. ХIаьта ер ялхалагIа шу да Октябрьски райсовета депутат из вола. Цу шерашка харжархоша шийна тийнна наказаш кхоачашдара дукха къахьийгад. Дукха бераш берий бешамашка, яслешка дIаоттаде, шоай болхлой вахара хьалаш тоаде новкъостал даьд. Дукха ха йоаццаш 25-ча маршрутагIа лелаш йола автобус Октябрьски районерча 58 участке кхаччалца дIаухаргйолаш гIулакх вIаштIехьдаккхара новкъостал дар дехаш каьхат кхаьчар къахьегамхошкара Борис Ивановичага. Цу гIулакха сиха оарцагIваьлар райсовета депутат. Из вIаштIехьдаккха низ кхаьчар цун. ЦхьоалагIча районни инженерно-технологически служба партийни организаце секретара, «Октябрьнефть» НГДУ парткомеи КПСС Грозненски горкомеи члена декхараш а иштта цIена кхоачашду Борис Ивановича. Массехк шера хиннав из КПСС Грозненски горкома бюро член волаш. Ше мел кхаьчача участке массаза а шин новкъосташта хьокхам телаш хьавоагIа нов. Бреславский. Иштта вола Борис Иванович укх шера СССР Лакхехьарча Совета депутаталла хержар. Уж декхараш а цо цIена кхоачашдергхиларах а теша мегаргва.

Дуккхача шерашка хьинаре къа а хьегаш цо даьха толамаш тийннача дукхача совгIаташца белгалдаьхад. Иттех Сийлен грамота еннай цунна. Царна юкъе я СССР мехкдаьтта доахача Министерствай КПСС Грозненски горкомеи сийлен грамота. Укх тIехьарча шерашка «Октябрьнефть» НГДУ Сийлен доска тIара Iо на доаккхаш хьалтеха доал Бреславске портрет, цу управлене Сийлен книжка тIа дIаязъяьй цун цIи. Иштта цунна еннай «Знак Почета» яха орденн Ленински юбилейни медали.

«Октябрьнефть» НГДУ хьалха латтачарех я Борис Иванович къахьегаш волча цхьоалагIча РИТС-а коллектив. Ах шера план ханал хьалха кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа цо даьккхад 2682 тонн «Iаьржа дошув», из къахьегама толам боаккхача дизза дакъа лаьцад Бреславский Борис Ивановича а.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: оператор Б. Бреславский.

И. Плиева сурт.

КЕРТТЕРДАР—ЯЛАТ ДУКХАГIА ДАККХАР

Ялат дуккхагIа даккхар КПСС XXIV съезда оттадаь декхараш керттерча даькъе гурахьа юв культураш дуккхагIа дIаерца кхоачашде деза.

Вай республика боахамашка уж культураш юкъера лаьрхIача ерригa дIаювча культурех 38—40 процент я, хIаьта шаьрача аренашка — 50 процент. Дерригa доаккхача ялетах 80—85 процент гурахьа ювча культурех доакх.

ДуккхагIйолча районашкеи боахамашкеи гурахьа юв ка бола культураш даим дика хьувкъ. Кхыметтел укх шера а, гуйре тIехьа яхача хана дIадийна дале а, дикка дегIа ца доагIаш лай кIал даха хиннадале а цхьайолча районашка хIара гектара тIара 20—25 центнер ялат даргда.

Гурахьа юв культураш дукхагIа дIаювча боахамашка дика гIулакх ду. Цунца цхьана цхьадолча боахамашка цу культурай боагIIаш бола мах бац. Уж дукхагIа дIаерa йолаш йолча торонех пайда эцац. Наурски районе дIаювча культурех гурахьа дув ка бола ялат хила деза, хIаьта цуния дIакъоастадер 35 процент лаьтта мара дац.

Цхьадолча боахамашка мукх кIезигагIа бувш дуккхагIа дIадув кIи. 1970 шера из маьхера доакъера культура ах кIезигагIа дIайийра. Шалински колхозашкеи совхозашкеи укх шера кIил 16-зза кIезигагIа дIабийнаб мукх.

Мукх кIезигагIа дIабер хьайбай боахама доакъара база чIоагIа Iаткъаш да. Цу совгIа ялат кIезигагIа хул, хIана аьлча, кIил 2—3 центнер дуккхагIа боал из цхьан гектара тIара. Соахка Наурски районе хIара гектара тIара 22,3 центнер мукх баьккхар, из хул кIил 6 центнер дуккхагIа. Малгобекски района «Кавказ» колхозе кIил 5,1 центнер дуккхагIа баьккхар мукх.

Колхозаши совхозаши декхарийла я кхы тIехьа ца тетташ хIанзе а хьалха малагIа культура дIайийна хиннай а хьажа укх гурахьа ялат дIадувргдола моттигаш белгалъяха. БIаьстии гуйрей севооборотташ юкъе йоалаю эггара аьттув болашагIа йола ха я. Цхьабакъда, лерттIа вIаштIехьдаьккха дIадахьа деза дIайийна культураш чуэцари гурахьа дувча ялата лаьтта кийчдари.

Гурахьа дувча ялатаща дикагIа йола предшественникаш я цкъа дIайийча дуккхача шерашка хьахула бьцаш, эспорцет, ялата-бобови культураш. Цу культураша овсарах цIенду кхаш, лаьттана азот Iоаду. Цу кхашка шин шера вIаштта дIаде мегаргда гурахьа дув ялат.

Иштта дика хьалха юв культура и силоса дIайийна хьажкIаш, кхыйола шоэлагIа йийна культураш.

Республикански опытни станце даьча тохкамаша хьахьокх бIаьсти юв культураш чуйицачул гIехьагIа кIезига овсар долча кхашка оахам ца дещ тIагIоллара лаьттан обработка а яь гурахьа дIадийнача ялата хьувкъам дика хулилга. ХIаьта цхьайолча моттигашка дIадодар кIезигагIа а долаш хьувкъам кхы а лакхагIа хул. Из гIулакх пайдане долга хьадьокх тракторашц кхыйола юрта боахама техникеи токкача Кубански Iилма-тохкама институтерча В. Я. Перинцке эзло балхо.

Практико тешавеш хьахьекхал моллагIча шера иштта дIайийнача культураша юкъера хьувкъам лулга.

Гурахьа ялат дув лаьтта массанахьа цхьатарра хийцдац. Республика боахамашка тайп-тайпара лаьттан-климатически хьалаш да. Моттигера хьалал теркал деш агрономаша творчески уйла еш кхоачашде деза из.

Укх шера гурахьа ялат дIадувргдола лаьтта дика тоаде деза, цунца цхьана лаьттанцара тIоадал соцаяра боккха теркам тIабохийташ.

Гурахьа ялат дIадувргдолча гектара боагIIача боарамагIа чудолийташ хий диллар боккхачи лоархIаме хургда. ДогIа массаза дезак тIоадай соцаш макха баккха безо.

Ялати лаьттайцара йоала кхыйола культураши дуккхагIа яхара йоккха резерв я хий декха лаьтташ, уж шерделга.

Вай республике хий декха 112 эзар гектар я. Царех 65 эзар гектара тIа гурахьа юв культураш дIаюв.

Хьалха латтача боахамаша: Гудермесски района «Октябра 40 шу» яхача колхозо, Шелковской района «Красный вахарь», «Коминтерн» яхача колхозаша, Наурски «Красное Знамя» яхача колхозо шерагара шерага хий декхача лаьтташ тIа гурахьа юв культураш дика кхею.

Цхьабакъда, дукккхача боахамашка кIезига пайда эц хий декхача лаьттаех. Юкъера лаьрхIача ерригача республика 1973 шера хIара гектара тIара 25 центнер яьккхар. Цо хьахьокх хий декхача лаьттаех пайда эцилга ледара лелилга.

Гурахьа ювча культураштa чIоагIа Iаткъаш да тIехьа дIаер. Тайп-тайпара культураш дIаера ши-ший ха я лоамашка юхе ядача, центральни, притеречни, шаьрача ара ядача районашта.

Уж ханаш могаяьй госсортучасткашеи республикански опытни станцеи.

Гурахьа ялат дIаде кхоачамболлаш техника яле а дуккхача боахамаша из болх тIехьа боах. 1973 шера ханнахьа дIа ца дувш тIехьа даьккха дIадийра 30 процент ялат. Республика цхьан районе соахка ханнахьа дIадензар ялат. Гектара тIехьа даьккхар из Урус-Мартановски, Шалински, Ножай-Юртовски, Малгобекски, Назрановски, Шелковской районашка. Хьежача гучадаьннад тIехьа дIадийначa ялата хьувкъам лоха болга.

Гурахьа ханнахьа культураш дIаер боахамий кулгалхой, специалистий керттера декхар да. Цхьабакъда, болх во бара чотах сихде йиш яц из. Зяба кийчдаьча лаьтта вIалла вIаде мегаргдац гурахьа дув ялат. Цо севооборот толха а ю хьувкъам лоха я хул.

ДуккхагIйолча даькъе фу дика хиларах тийша ба хьувкъам. Гурахьа дийна ялат мулла доладеннача хьалхарIа деношка фу кийчде доладе деза. ЦхьоалагIча классага кхоачийташ дIадувча боараме хургдолаш цIендаь дIаоттаде деза. ЦхьоалагIа сентябрь тIа кхоачаш кхоачашде деза из. Кхоачам боллаш доацача а бIеха долча а боахамий кулгалхошеи специалисташеи сиха кхыча боахамашкара Iалашде а хувца а деза фу.

«Ставропольская-9» яхача фух мукх ба вай республика кхашка хIана дуккхагIа дIабувр. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 23—25 центнер йоаккхаш 6,7 эзар гектара тIа дIабув из. ХьатIадоагIача шера хьувкъама шаьрача ара лядача дерригача боахамаша дIадийча бакъахьа дар цу мукха фу.

Гурахьа ювча культурай фу дIадера боарам из дIалоллара кIоаргалга хьежжа хила беза. Из тIехига дIадоллар агротехника телхаяр лоархI. Дуккхача боахамашка, къаьстта лаьтта чIоагIа долча 3—4 сантиметр мара кIоарга дIадоллац фу. Иштта дIадувш хилча дукха фу лаьттан тIехен тIа дус. ХьатIадаьнна фу нийлха хилара бахьан да из.

Ялат дIадувш цхьа сеялка тIехьа йолаш колесни трактор хилча хулаш да из дуккхагIйолча даькъе. Хало тIа ца йолаш из сиха лел. Цудухьа 3—4 сеялка тIехьа а йолаш гусеничии трактораца дIаде деза ялат.

Шин ханнахьеи дикеи гурахьа ялат дIадеро 1975 шера тешшаме лакха хьувкъам хулийтаргба. ЦIенхаштта тIахьожам лоаттабе беза гурахьа ялат дIадувш совхозийи колхозийи кулгалхоша, специалисташа.

Х. ЯЛХАРОЕВ,
юрта боахама министерства керттера агроном.

КАГИРХОЙ САКХЕТАМ ЛАКХБЕШ

Чакхдаьннад комсомольски политически дешара шу. Дешара шу дIадахар комсомола XVII съездан комсомоло В. И. Ленина цIи лелаю 50 шу дизаран кийчо еш хиларца дувзаденна республика кагирхой къахьегама хьинар айденачa а политически сакхетам лакхбеннача а хьале.

Кагирхоша кIоаргга Iомайир марксистско-ленински теори, ленински идейни тIехьале, КПСС XXIV съезда, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий материалаш, КПСС ЦК Генеральни секретара докладаши къамаьлаши, кагирхошта интернациональни, патриотически, атеистически кхетам балара дешаш, ийслагIча пятилетка планаш кхоачашъеш партеи халкъон беча балха дешаш.

Промышленни предприятешка, гIишлош еча, колхозашка, совхозашка, учрежденешка болх беш хилар 12150 эIамсаго йоIи чулоацаш йола, хIаьта царех 9930 комсомолец вола 412 кружок.

ДIададахача дешара шерачул 52, хIаьта 1971—1972 дешара шера хинначул 120 кружок дукхагIа хилар юкъереи лакхереи образовани йола дешаорагIа кагирхой. Иштта йола кружокаш тIехь-тIехьагIа дуккхатIа хул. Цо хьахьокх вай кагийча наьхеи мехкарийн образовани лакхлуш хилар. Иштта дуккхагIа хул партийни дешар Iомадеш бола къона къахьегамхой а.

Республика комсомольски организацеша хьинаре дакъа лоац «Къахьегамхой экономически образовани тоаярах» бола КПСС ЦК соцам кхоачашбеча. Цу хьакъехьа оттаяь хьадда йола дешара перспективни планаш я, уж кхоачашъяра тIахьожам лоаттабу.

Партийни комсомольски политически дешара системе, коммунистически къахьегама школашка, кхычахьа экономика лардаш Iомаеш хилар 20600 саг. Уж хул 1972—1973 дешара шера хинначул хIама ца эшшаш шозза дуккхагIа.

Комсомола обкома дешара хьакъера шин болх бир кружокашкеи семинарашкеи кIоаргга чулоацам болаш, дуккхагIа пайда баргболаш, Iомадаьр практически балха юкъе дахьа ховргдолаш Iомадайтара тIаберзабаь.

Политически дешар Iомадарах боала пайда дикка лаккбара тIодир «Парте XXIV съезда решенеш кхоачашъе» яхача Ерригсоюзни ленински зачето. Цо йиш хилийтар дешабагIараша Iомаю марксистско-ленински теори цар парте съезда решенеш кхоачашъеш беча практически балхаца айхха ювза.

Партийни организацеша хаддаьнза пропагандистски кадраща болх бар бахьан долаш чIоагIъеннай уж. ХIанз берригача пропагандистех 84 процент КПСС членаш ба, 80 процента лакхера образовани я. Цар къахьегама боккха мах баьб ВЛКСМ Центральни Комитето. Иштта наставникех ва Урус-Мартановски санэпидстанце лор У. Бакаев, Аргунски «Пищемаш» завода мастер Ю. М. Бренников, «Победа» яхача Наурски комсий совхоза экономист Р. Ф. Петров, кхыбараш.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X пленума решенеш кхоачашъеш кагирхошта дикагIа интернациональни, патриотически, атеистически кхетам балара комсомольски политически дешара системе болх беш хилар «Атеистически знаней лардаш», «СССР хьаяр ленински камий политика котъялар» дая яха 92 кружок.

Дикка лакхбеннаб политически дешара боарам, из цхьан хIаман тIа лостам болаш хилар. Дешаро новкъостал ду кагирхой творчески инициатива дегIайоалаяра, цар къахьегама хьинар айдара, общественни сакхетам лакхбара. ДешабагIарех 2000 совгIа саг «Коммунистически къахьегама ударник» яха сийлен цIи енна ва, 700 саг комсомоле хьайицав, 120 саг КПСС членала ваха могаваьв.

Майи июни бетташка КПСС Центральни Комитето ВЛКСМ XVII съездага дайта моаршал, цу съезде КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даь къамаьл, комсомола съезда решенеш Iомаеш занятеш хилар.

Дешара шу чакхдоалаш «КагирхоштаI интернациональни, патриотически, атеистически кхетам баларах В. И. Ленина яьхар» яха пропагандистий III республикански методически конференци хилар. II республикански конференце рекомендацеш кхоачашъеш комсомольски организацеша, пропагандисташа баьча балха анализ йир, республика берригача комсомольски пропагандисташка деш дола кхайкарал тIанийцар.

Иштта цхьадола дика хIамаш карагIдаьннадале а, комсомольски политически дешаре цIенхаштта кхоачамбоацараш а да.

Урус-Мартановски, Наурски, Надтеречни, Шалински районашка дукха кагирхой бисар политически дешара юкъе ца озаш. ЦIенхаштта хIама але доагIа комсомоле боаца кагирхой комсомольски политически дешара юкъе кIезига чуозаш йолча комсомола Грозненски, Советски, Гудермесски районни комитетех.

Цхьайолча комсомольски организацешка еш йолча занятеи идейно - теоретически боарам лоха ба, ледара юкъехкувл практически заданеш телара метод, занятеш ца еш, уж бахьан доалаш тIехьаьхка моттигаш я. Райкомий бюрошка, активашка, комсомольски собранешка кIезига дувц кагирхой политически дешара чулоацам лоха хилара, дешарах боала пайда кIезига хилара дешаш.

ХIанз юххьанцарча комсомольски организацеша дIаболабаьб кердача 1974—1975 дешара шера кийчо яра болх. Комсомольски кружокийи семинарийи балха дика опыт техка а техке вIашагIтох, гучадаьнна кхоачамбоацараши динза дисараши дIадахара, кагирхошта юкъе беш бола берригa идейно-кхетама болх тоабара гIулакхаш ду.

Республика комсомольски организацей беррига низ тIабахийтаб КПСС Центральни Комитето ВЛКСМ XVII съездага дайтача моаршал тIа, цига КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьла тIа, комсомола XVII съезда решенеш тIа оттадаь декхараш толамца кхоачашдара.

А. МИТРОФАНОВ,
ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

СА А ЛОI БОЛХ А БУ

Дешархой вахаре боккха лоархIам болаш я аьхки салоIа ха. Из кхета а деш дукха болх чакбоаккх № 1 йолча Наьсарерча юкъерча школе. Укхаза низ мел кхоачар ду хIара дешархочоа коллективаца бувзам а ца хоадабеш дика салоIилга, унахцIено чIоагIъелга, общественна пайданеча балха хьинаре дакъа лоацилга Iалашдара.

Ахка хьатIаккхачалехь дукхха хьалха школа кулгалхоша партийни а комсомольски а организацешца цхьана белгалдаьхад дешархоша салоIача хана чаккхдоахаргдола гIулакхаш.

Июнь болалуш вIашагIъехкар школа тоаяра производственни бригадаш. Царна юкъебахар ийслагIча классашкара дешархой. Цар геттара дика болх бир кердача шера школа кийчъеш. Къаьстта белгалбаха боагIа Измайлова Хадишат, Тутаева Тамара, Оздоева Радима, кхыбараш.

Аьхки салоIача хана лаьгIлац интернациональни доттагIала клуба болх а. Дукха хаяр тха школера бераш Урджумски школера дешархой хьоашалгIа бахкарга хьежа. Массехк шера хьадоагIа тха шин школа пионерашта юкъера доттагIала бувзамаш: дIа-юха каькаташ яздора, баьча балхах рапорташ кхухьийтар. Эггара тIехьа а хьатIаэттар из дог гIоздоаккха ди. 8-ча июне Наьсаре баьхкар Кировски областерча Урджумера къона хьаьший. Цу дийнахье чакхъяьккхар баха «ДоттагIала сайре». ЧIоагIа безаме тIанийцар тха дешархоша Урджумера пионераш. Цар вIаши бовзийтар шинна а школашкарча интернациональни доттагIала клубий болх, дийнар кхы шоашта карагIдаьнна дика гIулакхаш. Сайре чакхйовлаш хьаьшашта художественни самодеятельноста концерт оттадир фусамдаьша. Дика хьоашал деш тIанийцар Урджумера бераш дешархой дезалашка а.

ХIанз хьаьший а фусамдаьй а лоам исторически моттигашка экскурсе баха ба. Дукха кердадар, тамашийнадар, пайданедар гургда царна шига. Цул тIехьагIа пхе дийнахьа Грозне хургба Урджумера хьаьший а тха дешархой а. Цига уж хьожаргба исторически моттигашка, Краеведчески музейга, городерча предприятешка экскурсе гIоргба. Цул тIехьагIа цхьаца Пятигорске Лермонтов хиначa моттигашка хьажа гIоргба уж.

Иштта доттагIал леладу тха дешархоша Къилбаседа-ХIирийн Черсий-Балкхаройн республикашкарча шоай нийсархоща а. ХIанз Майски школа дешархошца цхьана «ДоттагIалца ба вай низ» яха сайре кийчъеш да тхо.

Тха дешархой экскурсе хиннаб «Электроинструмент» заводе, трикотажни фабрике, хIаьта иштта Къилбаседа-ХIирийчен консервни заводе а. Царца цхьана чакхъьхай волейболахи баскетболахи ловзара яхьаш.

Мохк, цун Iалам довза Шамала лоамашка экскурсе баха хиннаб ворхIлагIча классашкара дешархой.

Тха школера 9-ча класса дешархо Арапханова Розаи хьехархо Макарова Галина Ивановнеи хиннаб Ленинграде къоначa пушкинистий Ерригроссийски слете.

Июль чакхбоалаш Михайловское яхача юрта вIашагIкхет къоначa пушкинистий слет. Цига дакъа лоацаш хургба тха школера Тутаева Тамара, Богатырева Лиза, Малькова Оля, кхыбараш.

ХIанз тха школера дешархой М. Ю. Лермонтова юбилейга кийчлуш ба. Цига а хьинаре дакъа лаца лерхI цар.

Кхы а дукха дувца йиш яр аьхки салоIача хана тха школе чакхдоахача гIулакхех. Лоацца аьлча, бераша салоI, къахьег, кердадар Iомаду, довз.

Р. САГОВА,
Наьсаречa № 1 йолча юкъерча школа хьехархо.

КХОАНА—МЕТАЛЛУРГА ДИ

ИТТАЛАГIА ПЯТИЛЕТКА ДIАЙОЛАЯЬЙ

Барттайна коллектив вIашагIкхийттай Назрановски «Электроинструмент» завода литейно-прессови цехе. Цеха коллективо арахец балха юкъе кхерамзлегIа йола шолха изоляци яь продукци. Укхаза электричество чакх ца йоалийта материал тIахьоарчаю электродвигателага болх байтача шестернайна. Цул совгIа, тайп-тайпара оатхалаш, шестернеш хьаю.

Укх коллективе къахьегаш ба массаза а производственни декхараш 120—130 процент кхоачашдеш бола болхлой Мержоев Хьажибикар, Ганиев Хьажибикар, Хамхоев Мустафа, Ужахов Iийса, иштта кхыбараш а.

ВIаши социалистически яхье а баьнна къахьегаш ба Гизатуллин Мубаракшеи цо Iомаваь вола Махлоев Мухарбикеи. Завод Iойиллача гIоне ба уж укх цехе къахьегаш.

Шин хьехархочун балха дикка зем а баьккха, цунгара балха говзал хьа а Iомаяь социалистически яхье тIахьийхар М. Махлоева из, Иштта, 1968 шера дош социалистически яхье а баьнна къахьегаш хьабоагIа уж.

ХIанз Мухарбик, коммунистически къахьегама ударник ва. ХIара бетта планови заданеш 130—150 процент кхоачашъю цо. Укх шера хьалхарча квартале шин пхе шера план кхоачашъ а яь хIанз иттлагIча пятилетка чотах къахьегаш ва из. Укх шера кхы цIаькха а докхача правительственни совгIатаца белгалбаьккхар Махлоев Мухарбика болх, цунна елар «Къахьегама ЦIеча Байракха» орден. Цунгара масал а эцаш къахьегаш ба цунцара новкъостий.

Цеха коллектив массаза а производственни декхараш кхоачашдеш хьайоагIа. Цу гIулакха чIоагIа новкъостал ду социалистически яхьо. ХIара сменагIа даьхе толамаш болх дIаболабалехьа хулача пятиминутке дувц.

Социалистически яхье даьха толамаш, балха дикагIа йола опыт дIайовзийтара чIоагIа новкъостал ду цехе «Литейщик» яхача пенгазето, «молнеша».

БалхагIа мукъа йола ха цхьана дIахьу коллективо цхьаща йолча хана. Каст-каста Орджоникидзерча салаIара йолча зоне болх болхлой.

Пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера хьалхарча ялх бетта план ханал хьалха 107,5 процент кхоачашъяьй цеха коллективо.

Кердача къахьегама толамашца белгалдаьккхар болхлоша шоай къахьегама цIей — металлурга Ди а.

Б. ДЗАЙТОВ,
Назрановски «Электроинструмент» завода литейно-прессови цеха вокхагIвола мастер.

Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода коллективо пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера план ханал хьалха тIехккхоачашъяьй.

Уж толамаш дахара юкъе доккха дакъа лаьцад литейни цеха болхлоша, шоай производственни декхараш массаза а 180 процент кхоачашдеш йолча плавильщика А. Гречкина, обрубщика З. Гаджиева, Грозненски Горсовета депутат йолча стерженщица А. Захаровас.

СУРТА ТIА: аьрдехьара аьттехьа — В. Гаджиев, А. Захарова, А. Гречкин.

С. ХАКИЕВА сурт.

ЯХЬЕ КОТБАЬННАРАШ

Доккхийча толамашца белгалдоаккх «Красный молот» завода болат лоаладечари литейщикашеи шоай массазара цIей металлурга Ди. Ханал хьалха кхоачашъергйолаш я укх шера план. Болат лоаладеча цеха коллективо ялх бетта план 109,4 процент кхоачашъяьй. планал совгIа 591 тонн болат арахийцад. Ерригa а планал совгIа арахийца продукци духхьал къахьегама овсарле лакхъяра чотах арахийца я.

Ханал хьалха ялх бетта план кхоачаш а яь планал совгIа 140 тонн чон арахийцад завода чона - литейни цеха коллективо а. Къахьегама овсарле лакхъелга 6,3 процент тIехкхоачашдаьд. Производственни мощностеех бизза пайда эцар, производства технологи тоаяр, производства халача процессашта механизаци яр бахьан долаш даьхад уж толамаш. Духхьал укх шера хьалхарча квартале 26,3 эзар сом пайда а хулаш кердача технологе тIа яьккхай 28 тайпара заготовка. Дукха балхаш чакхдаьхад производствана дIахо механизаци яра. Литейни цехашка 10 тонн дозал дола мостовой кран оттаяьй, шиъ кран-балкаш оттаяьй, сыпучи материалаш дIаялара йола пневмопровод балха юкъейихьай, хьалха уж балхаш кулгкара деш дар. ХIанз дерригача болата машинаи формовка ю. Иштта механизаци яьй стерженеш арахецача производствана, кхыча балхашта. Цу дерригне а 1973 шера болата литья производствана комплексни механизаци яра декхар 12,5 процент тIехкхоачашде вIаштIехьдалийтар.

Укх шера производствана механизаци яраи мощносташ дегIайоалаяран дола балхаш дIахо деш да. Реконструкци ергйолаш я оатхалашта нийса кап тохача участкана, керда формовочни машина оттаергья цига, Формашта прессовани, кхыдола балхаш дара йола автоматически лини вIашагIйолла лерхI. Уж декхараш толамца кхоачашдара техника, технологи тоаяра нийсса теркам тIабохийташ леладу производства новаторий творчески почин хьаллацара гIулакх. Цар даим къовсам лоаттабу технически прогресс сихъяра. Iилмана карагIдаьннараш производствана сихагIа юкъедоаладера. Цехе дика вIаштIехьдаьккхад болхлой экономически технически дешар. Пропагандисташа цеха боккхагIча мастераша Р. Фанкухина, В. Александрова, конструктора В. Мушкетова творчески чакхйоах занятеш. Занятей темаш айхха ювзаенна хул цеха коллектива производственни декхарашца. Цу занятешка болхлоша производствана чIоагIа пайдане йола предложенеш тел. Уж предложенеш цеха кулгалхоша плана юкъеккхухь. Иштта, дробеметчик Пахоменко Николай шин дробеметчикаш тIа болх бе паьлар. Из бахьан долаш цо беш бола болх 70 процент дукхагIа хилар. Цунгара масал ийцар обрубщика Петроков Валентина, кхычар а. Дуккхача болхлоша экономически школа яьккхачул тIехьагIа смежни професси карaерзаю. Дешаро а творчески къахьегаро а дуккхача болхлошка ханал хьалха пхе шера декхар кхоачашде вIаштIехьдалийтар. Иштта пхе шера план кхаь шера кхоачашъяьй формировщика Кононенко, Васпле, Гордеев Анатоле, сталевара Баканов Валентина, стерженщика Морозов Николая, обрубщика Петроков Валентина, иштта кхы дуккхачар а.

Дуккхача болхлошта социалистически яхье толамаш даькарах «1973 шера социалистически яхье котбаьннар» яха значокаш еннай. Царех ба формовщикаш Буслаев Валентин, Кончицкий Филипп, обрубщикаш Астамиров Иса, Дибиров Джамалдин, иштта кхы дукхабараш а.

К. ГОЦКИЙ,
«Красный молот» завода керттера экономист.

УДМУРТСКИ ССР. Ижевски металлургически заводе мехка эггара хьалха технологи а оттаяь арахеца йолаелар хIанзалца капиталистически мехкашкара цхьацца дола тайпа ийдеш хиннача болата фасонни профилаш. Уж заготовкаш кийчъе болабаларо боккха пайда лу машинашъеча промышленноста: массехказза лакхлу металлах пайда эцара коэффициент, дукха металлорежуши станокаши производственни площадаши мукъайоах. балха овсарлеи производства культурей лакхъю, кIезигагIа йоаю хIамаш хедаю инструмент. Доазол дехьарча мехкашка кийчъерел эсалагIа йоаца болата фасонни профилаш арахецилга шерагара шерага алсамдоалаш латт. ХIанз заводе карадерзадаьд 260 тайпа изделеш арахецилга, уж дIайолх мехка 170 промышленни предприятешка.

Болата фасонни профилаш хьаечеи уж хьаяра лакхача эффективни технологии оборудовании вIаштIехьйоахача дакъа лоацаш хиннача ижевски металлургий группана 1974 шера Iилмаи техникаи даькъе СССР Паччахьалкхеи преми яла оттаяьй.

СУРТА ТIА: болата фасонни профилаш арахецача цехе. Оператор А. Терехови (аьрдехьарвар) участка бригадир З. Зигангирови фасонни профилашта прессовани яра процесс дIахьош ба.

Е. ЗАГУЛЯЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТолашагIбарий опыт—пайдане

Грозненски локомотивни депо хIара ден шерлуш йоагIа машиннаькъахочуя Дерригсоюзни денна хетаь йола социалистически яхь.

ХIара цех гIерт хьалхара моттиг яккха. Цхьабакъда, эттта дац автоконтрольни пункта коллективаца хьалха вала. Мастера Топсиев Анатолий Георгиевича кулгалдеча цу цеха коллективо бархI шу хьалха яьккхар коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи. Массаза а производственни план толамца кхоачашъю, продукци ОТК болхлой тIахьожам боацаш дIалуш я цу цеха коллектив.

Уж толамаш доаккхаденнад слесарь Я. К. Филиппов кертте латтача цеха профгруппа хIара болхло социалистически яхьа юкъеозар бахьан долаш.

Профорга Я. К. Филипповачи мастера А. Г. Тепсиевачи дика вовз шоай цехера хIара саг, хIаране хьашташ. Цудухьа, кулгал а ду дика. ХIара болхлочо шин торонашка хьежжа тIаэц социалистически декхараш. Уж декхараш кхоачашдара лерттIа тIахьожам лоаттабу.

Болхлошка хIара дийнахь хоам бу социалистически яхье даьхача толамех лаьца.

Производстве дика хьоькхамаш доахаш хьабоагIа коммунистически къахьегама ударникаш слесараш Г. К. Тихонов, И. М. Попов, В. С. Сергеев, комсомолец Хромых Валерий, иштта кхыбараш а. Цар шоай декхараш 120—130 процент кхоачашду.

Цеха квалифицированни болхлоша новкъостал ду балха керда хьаийцача наха. Школа йистеяьккхачул тIехьагIа цехе балха баьхкар Ночхоев Руслан, Тарасов Юрий, Попов Виктор. Царна производство йовзийта, балха говзал Iомаде декхар тIанийцар депо ветерана, сийдолча машиннаькъахочо Тихонов Григорий Кузьмича. Лоацца хана шин балха говзал дIаIомайир Г. К. Тихонова къоначa болхлошта. Ткъаь пхиъ шу совгIа ха я Григорий Кузьмич укхаза къахьегаш вола. Цу юкъа 70 сага шин професси Iомаяь цо. Iомаярал совгIа, еза а яйтай.

ВIаши новкъостал деш, барттайна коллектив хилар бахьан долаш укхаза хIаране шоллагIа професси карaерзаяьй.

Масала, слесараш И. М. Попов, Я. К. Филиппов притирщиккий а, арматурщикий а говзалаш ховш ба.

ЧIоагIа теркам тIабохийтача леладу цехе производства торонех бизза пайда эцара, къахьегама овсарле лакхъяра дешаш. Уж дешаш дувц профсоюзни собранешка. Болхлоша еча предложенеша новкъостал ду оборудованех дуккхагIа пайда эцара, материалаш кхоаре, иштта кхыдолчунна а. Иштта, болхлоша шоайла дага а баьнна хозрасчетагIа болх бе лаьрхIар. Из бахьан долаш укх шера ялх бетта пхи эзар сом кходаьд.

Цеха хIара болхло хьинаре дакъа лоацаш ва общественни вахаре. ХIара дийнахьа болх дIаболабалехьа вай мехка а доазол дехьа а хиннача кердача хIамаех лаьца къамаьл хул болхлой.

Грозненски вагонни депо местни комитето автоконтрольни пункта дикагIйола опыт кхыча цехашка дIакхачийтара къахьег. Цу опыто керда толамаш доахийтаргда вагонникашка.

Г. АНОХОВ.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛЕРАГIА

«Ек къоначар оазаш» яхача корта а болаш заметка цапатехаяр укх шера 6 июле араяьннача «Сердало» газета тIа. Наьсарерча музыкальни школерча дешархошта укх тIехьарча хана карагIдаьнна дика гIулакхаш а иштта хIама цун болх тоабара эша хIамаш а дувцаш яр из. Цу гIулакхах Назрановски района къахьегамхой депутатий Совета исполкома председатела заместителагара укх тайпара жоп деннад редакцега:

«Сердало» газета тIа из заметка араяьнначул тIехьагIа мел эшача мебельца, музыкальни инструментаща Iалашъяьй Назрановски музыкальни школа. ХIаьта цун болх лерттIа тоабара хьаэ заре хIад тIаэша помещени.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ПОЛЬША ЦIЕЙ

КЕРДАДУВЛЕИ ДЕГIАУХЕИ ШЕРАШ

1944 шера исторически июльски деношка кортамукъа а даьнна, шийн дIахора кхел социализм хьалъярца йийзар польски халкъо. Польша историе чухь эггара лоархIамегIа йола белгало яьлар — социальни революци дIайолаелар. Революционни болхлой болама виакалашеи цун авангардо — польски коммунисташеи кхоачашде гIерташ селлара лийрхIараш а царна дагалаьттараш а кхоачаш хинбад.

Польша социалистически дегIаахара наькъа тIа яккха вIаштIехьдаьннад гитлеровски гIаьрахой эша а беш Советски Союзо исторически котало яккхар бахьан долаш. Тха халкъ даим баркал оалаш хургда Польша паргIато бахьан долаш шоай вахар дIаденнача турпалча советски тIемахошта. Фашизмана духьала цхьана лоаттабаьча къовсаме советскии польскии салташа Іоахийтача цIийна цIийца даим чIоагIлаьд цай халкъий вошали доттагIалли.

Боарам боацаш халача хьашка доладелар тхо социализм хьалъе. Мохк экономически тIехьабиса хинна ца Іеш, тIемо гитлеровски оккупацеи Іошаьрбаь 6 бохабаь а бар. 6 миллион польски граждании вийра. Гувнаш хинна ядар 70 процент промышленни предприятеш, я ала йиш йолаш яцар транспорт, буваш, дуккха культурни рузкъаш оккупанташа дIадихьадар. Юхьанца денз юха хьалъе езаш яр эзараш городаши юрташи. Селлара чIоагIа йохаяь шийн исторе хьадоладелча денз хиннавц Польша.

Польски халкъа цIаккха а диц лургдац тIом дIабаьнначул дIехьагIарча халача шерашка Советски Союзо шийна болча аьттон духьа доацаш даь новкъостал. Из новкъостал Іалаьмате боккхача лоархIаме дар, мохк юхаметтаоттабаран социалистически экономика лард хьаяраи.

Тха халкъо Іалаьмате чIоагIа къахьийгад къаман экономика юхаметтаоттаеш. Цудухьа тахан доккхал деши раьза хиннея ала йиш йолаш да, шийн ткъаь итт шу дузача шерара халкъа Польша — из низ бола производственни потенциал а боарам боацаш йоккхий творчески торонаш а йолаш бола оалангара денз юха керда баьнна мохк ба. Цхьа саг вац, цхьа дезал бац дIахьалхашкахьа боахаш бола из гIа, уж доккхий толамаш ца холуш.

Паччахьалкхене баха нах 10 миллион дуккагIа хиннаб. Шерагара шу массаза доал дуккагIа дийшан общественно-производственни гIулакхаш леладара дикагIа кийчбеннеи хул кагирхой. Уж — тха дегаондле, тха догдоахийла, оахош лерхIараш царна дува оаха. Тайп-тайпарча школашка деша ватIа хIара виьлагIа вола поляк. 730 эзар саго лакхера образовани яьккхай, хIаьта 4 миллион саго — юкъера.

Халкъа боахам сихха дегIаахаро йиш хилийтай къаман доход пхеза алсамьяккха. Иттаза дуккагIа йоах промышленни продукци, хIаьта юрт боахама продукци — шозза.

Экономически толамаша лард еллай халкъа хьал-торо дикка айяра. Дикка хувцаеннай мехка социальни структура. Миллионаш болча наха хьабе болх ба. Іоехк керда городаш. ХIанз цига бах мехка бахача беррига наькъа пхе даькъах кхо дакъа хIана бахац аьнна. Городаши юрташи юхаметтаоттарца цхьаца массе метте хьалдеш латт чуIе цIеноша. 1970 шера денз 2,5 миллион гаргга городашкеи 1 миллион хIара яьш аьнна юрташкеи хьалъяьй квартираш.

30 шера халкъа карагIдаьнараш — Польша дIахо а массе оагIорахьара дегIайоалаяра чIоагIа лард. Сихача темпаегIа социализм хьалъяро, халкъ партена гонахьа кхоталаро, социалистически содружество чIоагIъяро польски болхлой класса партега йиш хулийт керда, чоалханегIа дола декхараш хьалхашка уттаде. ДегIаеча социалистически общества мохк санна бIаргагу вайна 90-ча шерашкара Польша. Производство социалистически хьисапагIа лелаяро, бизза материальни кхоачам хиларо, массане а юкъера образовани хиларои лакхера образовани яккхара паргIатта ниъ хиларои, культура боарам лакха хиларо шоай творчески говзалаш хьакъокха торо лу республике бахача беррига гражданашта, новкъостал дуьуж массе оагIорахьара дегIаахара, чIоагIъю халкъа идейно-политически цхьоагIо.

Укх гаргарча шерашка Польша дегIайоалаяра керттера предпосылкаш. Польски вIашагIкхийттача болхлой парте VI съезда решенешка хьахьекхай. Цу тIа теркалдаьд из дегIаяра дикагIдола хьалаши общество дегIаахара закономерносташта яьча марксистско-ленински анализагара хьадоагIаш дола общества эша керда хIамаши.

КIезигагIа хуле а хIанзарчул 4-зза дуккагIа йола къаман доход яккха езаш я Польша 1990 шера. ДIадахача итт шера халкъа боахамга дахийтачул пхезза дуккагIа ахча дIалохийтаргда оаха цунга укх гаргагIарча ткъаь шера. Къаман продукт кхозза дуккагIа хургья. Цу цифраша хьакьокх, укх гаргарча хана оахоша лерхIача тайпара тха мел къахьега деза а лоацача юкъа тхо дIакхоачалургдолаш бола экономически прогресса боарам а.

Польша дIахо дегIаухилга айхха дувзаденна да СЭВ-а мехкашта юкъера специализации кооперировании дIахо дегIаахарца, социалистически экономически интеграце прогрессаца. ДIадахача укх ткъаь итт шера тхона карагIдийнараш вIаштIехьларг дацар СССР-цеи кхыча социалистически мехкашцеи айхха цхьана гIулакхаш леладаьдецаре. Халданзеи мамогIеи СЭВ, вай юкъара экономически организаци чIоагIъе гIертаргья халкъа Польша.

Іалаьмате доккхий декхараш хьалхашка отт тхона юрта дIахо индустриализаци яре, из социалистически наькъаца эргаяккхара, чуIеча цIеноша кхоачамбара проблема къоастаяра, уназцIено лораяра система тоаяра даькъе. Керттерча лерхIараш — сага эша материальни духовни хIамаш кхоачашдара тIаерзаьб тха ерригa планаш. Цудухьа тхо дог тийша да оахош уж кхоачашъергхиларах. Цунна бола тешам — низ луш йола социализма идеяш, вежарашха дола доттагIал а Советски Союзацеи ерригача социалистически содружествацеи цхьана леладу гIулакхаш а.

Я. ШИТЛЯК,
ПОРП-а ЦК Политбюро член, ПОРП-а ЦК секретарь, советско-польски доттагIала Общества председатель.
(АПН).

Польски Халкъа Республика. Варшава. Фашистски гIаьрахошца лоаттабаьча тIемашка байнача советскии польскии тIемахошта оттадаь памятник. ЦАФ—ТАСС сурт.

Варшава — Польски Халкъа Республика столица, Европа хочзагIа йолча городех цаI.
В. ЕГОРОВА сурт. ТАСС-фотохроника.

Польски Халкъа Республика бIаьнга граждинаш. Ирзе да цар берал. Царна хац тIом яхача дешен социальни ниэсхо ца уналарен маIан. Іай школашка деша багIа уж, пионерий ЦIагIа хул. ХIаьта аьхки царна лаьрхIа бIаьш лагераши санаторешни хьаелл. Цар унахцIенонга хьожаш бе говзал лакха йола лораш. Деррига ду республике бераш унахцIена, низ болаш, къахьегам безаш, харц ца луш, коммунистически общество хьалъяра духьа лоаттабеча къовсаме тешаме болаш хьалкхебара.

СУРТА ТIА: краковски цхьаь школа хоровой коллектива доакъашхой.
ЦАФ—ТАСС сурт.

Цифраши факташи

Дунен тIа бахача нахах 0,9 процент хулаш бола нах бахача Польски Халкъа Республико дерригача дунен тIа йоаккхача продукцех 2 процент совгIа йоакх. Цун предприятеша хIанз бизза боацача бетта лу тIом хьалехьа шера луш хиначул дуккагIа продукци. Промышленни продукце кхаь даькъах ши дакъа арахец халкъа Іаьдал латтача шерашка хьалъяьча заводашеи фабрикашеи.

Польша бIаь совгIа керда промышленни предприятеш — ерригаш а советски оборудовани чуоттаяь я.

Советски заказегIа ерригa а лаьрхIача 3,6 миллион тонн грузоподъемность йолаш 29 тайпара 620 кема хьадаьд польски судоверфеша. Польски судостроене экспорта арахецача ерригача продукцех 67 процент хул из.

Ялх эзар польски студентой 500 аспирантой советски вузаш йистеьхай 1955 шерагара 1970 шерага кхаччалца. Советски Союзе стажировка еш хиннав 12 эзар польски специалист.

Карарча пятилетка шерашка (1971 —1974 шш). польски городашкеи юрташкеи бахача нахага 1 миллиони 100 эзари совгIа керда квартира кхоачаргья.

55 эзар лор ва Польше болх беш — хIара 10 эзар сага ялхайтта волаш. Медицински вузаша хIара шера арахец 3,5 эзар специалист.

ПНР 88 вузе деша вагIа 350 эзар совгIа студент, хIаьта верригаш а школашкеи вузашкеи — 8 миллион гаргга саг, вешта аьлча бахача нахах диълагIа дола дакъа.

Польше СССР халкъий метталара а даьккха, кепатеха арахийнад ерригa тираж 150 миллион совгIа экземпляр хулаш 10 эзар совгIа цIи йола книжкаш.

Польша халкъа советий хIара пхелагIвола депутат 30 шерал кIезигагIа ха йолаш ва. 70 эзар къона нах ба кулгалдеча бехктокхамеча балхаш тIа, цу даькъе йоакхийча промышленни предприятешка 2.700 директори кхыбола кулгалхойи.

Ахкани Іани олимпийски ловзарашка 101 медаль яьккхай Польски Халкъа Республика спортсменаша. 1800 хIара ца дийна йолча цIийнна спортни клубашка Іоналур миллион совгIа саг. (АПН).

СОЦИАЛИЗМА БIАРЧЧАЧА МУГIАРЕ

Июне йоккха событи хилар польски металлурге къаьнагIчарех йолча цхьан предприяте — город Домбров Гурничерча Феликс Дзержинске цIерагIча заводе. Халкъа Польша 30 шу дизара хетадаь интернациональни доттагIала болат лоаладе укказа баьхкар социалистически мехкашкара. болат лоаладераш. Мартеновски пхешийшка чу 25—40 минут хьалха лоаладир цар тIехдика металл. Советски Союза хьалхара баьхкача Ильича цIерагIча Ждановски заводерча Бульский Александреи «Серп и Молот» яхача московски заводерча Емельянов Петреи дакъа а лоацаш лоаладаьча цу болато езьеш белгалйоаккхар вежарашха долча мехкий къахьегама цхьоагIои цхьана леладу гIулакхаши.

Ховш да, тха мехка экономика дегIаухачa лоархIаметIарча факторех цаI СЭВ-га гIолларча партнерашца цхьана леладу экономически Іилма-технически гIулакхаш хилар. Уж ба Польшана эггара чIоагIагIа эша оборудовани эггара дуккагIа телараши тха промышленни продукци эггара дуккагIа ийераши. Польша импортни машинех, оборудованех халкъа эшача товарех 75 процент хIана кхачац аьнна СЭВ-а мехкашта кхоач. Уж да экспорте йолхача тха машинехи оборудованехи 80 процент совгIен халкъа эшача товарех 70 процент совгIен ийдераш а.

Духхьал цу тайпара халланза цхьана гIулакхаш леладар бахьан долаш хьахиннад, масала, дунен тIа хIанз эггара хьалхарча моттиге латта кемаш дар, автомобильнии авиационнии промышленность, наькъаш дехкачеи гIишлошъечеи машиний промышленность санна дола тха промышленноста керда доакъош.

Польша вахара къаьстта лоархIаме да тхона кхухьийта а советски мехкдаьтта, аьшка руда, химически удобренеш, боамби, кхыдола товараш. Тхоай оагIонгахьара оаха вежарашха долча мехкашца камаьршша бекъ кIор, кокс, сангал. Оаха лоаттаю товараш кхухьа, пассажираш кхувла вагонаш, кемаш, металлах оатхалаш ю станокаш.

Польша пайда эц социалистически экономически интеграце Комплексни программа йоккхийча торонех. 1976—1980 шерашка СЭВ-а мехкий халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планашта координаци яр бахьан долаш Польша кулгаш яздаьд машиностроенерчеи химически промышленностерчеи производствана а хIаьта ишта бедал яхарен чакхъяхарен даькъе а специализации кооперации яра хьакъехьа даьча массехк договоран соглашененеш. ПНР-ас дакъа лоац промышленноста къаьст - къаьста доакъош йIаьххача хана дегIакхувлара цхьана планировани еча. Керттера моттиг кхоачаяьй цунна, масала, металл чакхдоаха промышленность дегIайоалаяра юкъара план оттаеча.

Вежарашха долча мехкашца цхьана 1976 — 1980 шерашка дуккхача оагIорахьара чакхйоахаргйолча интеграционни мероприятей программа кийчъеш я Польша. Юкъарча капиталовложеней плано хIара мохк дегIабоалабара планашта координаци яра системаца цхьана йиш хулийтаргья СЭВ-а членаш долча мехкий юкъарча экономически потенциалах пайда дикагIа эца.

Тхона, СЭВ-ага гIолларча вокх партнерашта а санна, чIоагIа хьашт долаш гIулакх да промышленни предприятеш цхьана хьалъяр. Цо йиш хулийт бедала ресурсехи материальни средстваехи пайда дикагIа эца. ХIанз хьалъеш латтача Усть-Илимски целлюлозни комбинатера эзараш тоннаш целлюлозеи иштта вежарашха долча мехкаша цхьана къа а хьегаш СССР-е хьалъеш латтача Киембаевски асбестови комбинатера асбести ийе долалургда тхо 1979 шера денз. Аьшка руда дсаллача моттигех пайда эцара оаха Советски Союзаца цхьана леладеча гIулакхаша кхы тIа а цу маьхерча бедала миллионаш тоннаш лургья тхона. Оренбургера СССР малхбузехьарча доазонга кхаччалца газопровод юллача дакъа лацаро Польшана Іалашдергда тоъал дукха газ тIайоагIилга. Польшо иштта дакъа лоац тха энергетически потенциал шеръергйола Винницера Альбертирше (Венгре) кхаччалца йода 750 киловольт напряжени йолча электропередача линии хьалйогIача а.

Укх тIеххьарча шерашка яьча соглашенешка хьежжа металлах оатхалаш ю станокаш, кемаш, юртбоахамеи гIишлошъюи машинаш, мехкдаьттеи гази доахача лелаю оборудовани хьаеш хургья Польша. Тха викалаша дакъа лоац СЭВ-а 36 координационни Іилман центре а хIаьта иштта «Интератомэнерго», «Интертекстильмаш», «Интерхимволокно», «Интерэлектро» санна йолча социалистически мехкий дунен халкъашта юкъерча организацешка а. ВIаши юкъера торговли дегIайоалаяра боккхача лоархIаме я цхьана экономически гIулакхаш леладара йола дунен халкъашта юкъера банки. Дунен халкъашта юкъера инвестиционни банки. Цу тIеххьарча банкагара 1972—1973 шерашка доккха кредит нийцар Польшо бархI лоархIаме промышленни объект хьалъярaи царна модернизаци ярaи.

Халкъа Польша шийн ткъаь итт шу дизара накъайола чIоагIа дегIабена социалистически мохк санна, вежарашха йолча социалистически содружества чIоагIа дакъа санна.

Лослав СКИБИНЬСКИЙ,
польски журналист.
(Интерпресс АПН).

ВЕТЕРАН

66 шу даьннад цун. ХIаьта а миштa къастаргва ткъаь пхиъ шу совгIча хана цхьана къахьегаш хиннача доттагIех, завода цехех, вахар хетадаьча хIамаех? Иззамо бараштa ца хьежадечоа тара да пенси. Иштта висар из цу коллективе, цу цехе, цу партийни организаце...

Къаьнарча Польше шийн кулгий низагеи сатемагеи мара даха дог дацар сага. Из болаш зIамсаг хиннав Альфонс Скоровньский. Юрта Іо а ваьв, хьалкхийнав, хIаьта а венна дIаваллалца наха чулатта ца а ловш, 1939 шера шийн сесагацеи шин бераца цхьана Быдгаще дIавахар из ваха. Городе говра тIара Іо а весса, машина «дIатIаха» дага хиннавар, цхьабакъда хадланза бе болх бацар. Хьанийсбенна болх а беш лела вийзар.

ТIом хьайра. Мохк дIалаьцар... Гитлеровски гIаьрахошца тIом болабелар. Поляки физически низашта меттел моральни низашта а тохкам бу шу тIаэттача хана Скоровньский цхьагIа лоарзагIа ца воалаш ше хьабенача наькъа тIа воал; коммунист хул цунах.

ТIаккха, юххера а, йIаьххача хана сатийса котало, юхаметтаотта Дн. Цул тIехьагIа дIадоладелар тIемо бохабаь боахам юхаметтаоттабу, керда вахар хьалду, керда хетараши отношенеши чIоагIъю шераш.

50-гIа шераш доладеннача юххье мара кхоачаш хилац Скоровньскена даим дагадаьллар: йоккха говзал йола слесарь хул цунах. Цул тIехьагIа мастерий курсаш йисте а яьхе, шийн кхел даим ювз цо «Ромет» яхача заводаца.

Дукха ха ялалехьа цехови партийни организаце секретаралла хорж из.

— Хьайгара дика оамалаш бIарга а йойташ мара вIаштIехьа дац наха хьехам бален тIехьабахеи, — дог тийша йоах Скоровньске. — Цкъаза сов шиш болаш ва яхаш ледкъаш хул сона. Из бакъда. Цхьабакъда эггара хьалха се сайца ва со шиш болаш. ХIаьта из са новкъосташта ха а хов.

Бокъонца сага дага фуд хов цунна, яхаш дувц Скоровньскех отдела начальника Юзеф Липиньске. ТIаккха цу дешашца дIахьокхадаь оал цо: шоваткъе итт рационализаторски предложене автор ва из. Деша доккхал ца дезаш волча Скоровньске шийн коллега цигга нийсву: цу предложенеех дуккагIа яраш-м коллективни ма йий.

...Альфонс Скоровньскеца цIаьккха къамаьл хилар са цун шийн цIагIа. Цун Іалаьмате дукха дипломаши грамоташи бIаргадайра сона. ХIаьта царна юкъе дар машиностроительни промышленносте тIехдаьнна доккхий хIамаш карагIдувларах, рационализацена юкъе маьхера дакъа лацарах, хIаьта иштта дуккхача шерашка политически болх барах а еннача «Халкъа Польша гIишлонхочун» орден яларах дола удостоверени а. Ер да ПОРП ЦК Хьалхарча секретара Эдвард Герека письмо:

«...Партийни балха тIарча Хьа хьинарен опытеи, хIаьта иштта вай юкъарча гIулакхашта хьалхара бехктокхам хеташ хьо хилара лаккха мах а беш, аз дехар ду Хьога Польша вIахо социалистически дегIайоалаяра программах лаьца еча дискуссена юкъе дакъа лацар. Баркал оалаш хургва со Хьона, нагахь санна ПОРП-а VI съезда директивашка хьаоттаьча цу программа чулоацамах Іа хьайна хетар оале.

Парте Центральни Комитето Хьа предложенеш лаьрххIа уйла гIаяхийта ювцарг а я, ПОРП-а VI съезда решенеш кийчъеча хана теркал а ергья»... ХIаьта цунна лалла уллар Скоровньске жоп дохьийташ, польски болхлочо шийна хетараши шийн предложенеши тIаязъяь письмо.

Цхьаькха цхьа документ — польски Іилман шу белгалдахара оргкомитет вIашагIйолла аьнна яь решени. Цу комитета юкъе вахар Скоровньский. Из а дар иштта болхлочун - ветерана хьаькъал лоархIаш хилара дола цхьаькха тешал.

Завода коллективаца чIоагIа вувзавенна ва Скоровньский. Циггача болх беш я цун йоI Кристина а. ШоллагIа йоI — Изобелла — кема оборудовани еча заводе къахьегаш я, хIаьта цун мар Норберт — «Ромете» инженер. Даь ларрагIа яха лаьрхIад Зофьяс а: дукха ха йоацаш «Ромете» балха яхай из.

Мечислав КОВАЛЬСКИЙ,
польски журналист.
(Интерпресс — АПН).

ШАХТЕРСКИ ДЕЗАЛ

Ткъоалагlча шерашка Бельге, доацачои - эшачои бе болх ца лехача ца боалаш хиларои шсаш кхоачабаь хиннача, вIашагIкхийттад Мечислав Сенковеи цун хургйола сесаг Цецилии. Цу наьха мехка вIашагIкхийттад уж шиъ мари сесаги хина. Мечислав кIор боаккхаш хиннав. Из професси дагаяьллацдаь дац из. Кхы яр ца хиларах да.

Даьхенга чIоагIа сатессадар.
— Цхьаккха дича а Польше юхадахка тхоай вIаштIехьдаргдац аьнна хетар сона, — яхаш дувц Цециле.

ХIаьта а дага ца хиннар — хилар. ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа шоай даьхенгахьа болабелар Сенковгlар, шоашца пхи веI а волаш. ХьалхагIа лаьттанца болх бе лаьрхIадар Мечислава. ТIаккха цунга аьлар: чуэцарг мел йола хIама тхо чуийна даьннад. Цхьабакъда, йоаго хIама эш. ХIаьта хьо шахтер ва ма яхий Іах.

Юха а кIор баха волавелар Мечислав. Цхьабакъда, хIанз-м шийн, халкъа Польшана боахар по из. 1945 шера 10 декабре шийн воккхагIволча воIаца Станиславаца шахте Іоklалваьлар из. Хьалкхувш латтача зIамагIбарех а шахтераш хулар. Бакъдар аьлча, цхьа моттиг нийсъелар. Мечислав венначул тIехьагIа дар из: эггара зIамагIволча Элварда, школа ше йистеьккхале а, аьлар:

— Шахте кхы со гIоргвац, — тIаккха Люблински воеводстве дIавахар из. Слесаралла балха вахар, цул тIехьагIа аьшка пхьар хилар. ХIаьта а, юххера юхавера: Массаза а СенковгIар леладаь гIулакх хьакара ца ийцача Іеваланзар.

Къаьнарча «Михалера» (иштта оалар шахтах) боахам тIом чакхбаьнначул тIехьагIарча шерашка хала бар. Цециле дувц, шийн къонахаша кхыметтел дезача деношка шун тIа багIача хана а чуийна производственни гIулакхаш дувцаш хул яхаш.

ХIанз из дезал шахтерски поселке Михальковице ДоттагIала улицагIа бахаш а къахьегаш а ба. ЕррагIча промышленни Шленске бовзаш бола боккха дезал. Къонгаша истий кхийлаб. Беррига несарий цхьатарра хержа боалабича санна — хоза, балха тIера. Кхувш боагIаш къонгий къонгаш а ба — 18 ва уж хIанз, царех виъ шахтер ва.

Дезача деношка Станислава цIагIа гуллу СенковгIар. 35 саг ва уж хIанз. Цециле даь — Юзяка — 94 шу даьннад, хIаьта эггара зIамагIволча Сенкова — цхьа шу. Ханага диллача царна юкъера юкъ бIаь шу гаргга я! — могаш маьрша дахаш пхи ноахал да СенковгIар.

Ирена СХОЛЬ,
польски журналистка.
(«Интерпресс»—АПН).

ПОЛЬСКИ ЛАЬТТА БАХЬАН ЛИЙГАБ...

...Укхаза хIанз долла хIама кхыча тайпара да. ТIом беш уж лийнна наькъаш хIанз тракторашa аьхад, хIаьта цIера ало доагадаьча гувнаш тIа керда цIенош хьалъэттад.

Дуккха шераш дIадахад цу хана денз. ХIаьта почто хIанз а письмош кхухь. Донецки обlастера колхозницас Вера Федоровна Высоцкаяс язду: «Со — зIамагIволча сержанта Высоцкий Николай Александровича нана. 1944 шера 22 октябре Польше, Зегже яхача моттиге вийнав из. Сай виIа каш мичахьа да хар ловра сона»...

Цунах, салтечох, ма кIезига а яздаьд, хIаьта цунна карагIдийнараш ма дукха а да. 1944 шера гурахьа лира тIом беш хилар укхаза советски салтий. Сероцкепа юххера плацдарм карара ца ялийта гIерташ. ЛоархIаме стратегически пункт яр из. ТIехьагIа цигара дIайолаелар йоккха наступлени. Са дехка цига латаш хилар Николай Высоцкий. Валар а цигга хилар цун, гитлеровций цхьа контратака юхатохача хана.

ВиIа каш хьалаха нашна новкъостал дир полковника Болеслав Сокола. ТIема шерашка из а хиннав фашистех лата, «полка воI» волаш, Николая ханнара хIана вац аьнна. Варшавски воеводстверча город Полтуска юххе Клешево яхача юрта дIавеллав Николай. Укхаза тIем тIа боабаьрий доккхача кашмашка дIавелла воалл 16 эзар советски бIухо.

...Цхьа бий лаьтта хьальийцар йоккхача саго.

— Ер бахьан долаш хиннад цун, Коляй... — Цунна ховра, ше воI гаьнарча лаьттанна дIавеннилга. Цун паргIато. Польша паргIато бахьан долаш байнаб эзараш а эзараш а советски салтий. Царех хIаране гаргара нах бар, бIаргагорга цар чIоагIа са а тессаш..

Польшера хIара дезал а бар ла, воша, мар цIаккхачарга сатувсаш. Цудухьа польски халкъа паргIатои мах бе хайна ца Іеш, тIем тIа моллагIа цаI дIаваьннача хIаране дег тIара бален саготои кхета а ю. Сий ду коталои сийрда сахьат хьатIакхаччалца ца бисарий. Байнарий цIераш еза лоаттаю.

ТIема лераш дIайоаяьй, хIанз гуш яц. Цхьабакъда, хIаьта а яйнаяц сага лер, хIанз укх сахьата цун е тайпан цIи а, е шийн цIи а миштай ха хIанз а вIаштIехьдаьннадеце а. Польски Войска музее улл эпсара тIехкарах даьлла седкъа тIалатта кIаьга яьгача парашюта стропаш, йохаьь фонарик, гильзаш — из мара кхы хIама дац 1945 шера январе Ольштына юххе Іоежача советски самолета экипажах юхедиса. город Пила юххе тIом беш вийнача Гурейкин Степан военни билет, ефрейтора Радченко (ткъеста шу мара даланза хиннав из Белостокски шоссе тIа топа пхоно из вожаваьча хана) № 20306287 йола комсомольски билет... Уж цIабаккарга хьежаш хиннаб даьхене, гаьнарча Казахстане зIамагIволча лейтенантага Какимжановга. Хабаровски крае —Иван Иванович Шевченкога, Азербайджане — Магомед Муслимович Магомаевга... хьежаш санна.

Казах Какимжанов Беджи яхача хи йисте вийнав, Граево яхача моттигерча кашмашка дIавелла а воалл. Дуккха шераш дIадахачул тIехьагIа лаьттаи коаца яхьа Алма-Атера укхаза венавар цун воша Ануpбек. ВоI кхы цIа а ца вена, Аугустуверча цун каша тIа корта тоха яха гаьнарча наькъа араьлар Шевченко Мария. Польше вена хиннав советски иллиалархо Муслим Магомаев. ТIом чакхбала итт ди эшаш укхаза ве а вийна, тIем тIа боабаьрий Хойницерча кашмашка дIавелла воалл цун да, художник, воккхагIвола сержант Магомед Магомаев.

Из бакъда, хIанз укхаза долла хIама кхыча тайпара да, хано йоаяьй тIема лераш яхилга. Цхьабакъда Польше цхьаннe а дицдац котало советски салтий деза вахар дIаденна яьккхалга. ХIанз цар цIераш лелаю паргIато бахьан долаш цар шоай вахар дIаденнача, юхаметтаоттаьча городашкарча школаша, заводаша, улицаша, майдаша.

Войцех КОЗЛОВИЧ,
польски журналист.
(Интерпресс—АПН).

ВАХАРА НИКЪ ХОРЖАЧОА

ТХА ХИМИКО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКИ...

Грозненски химико-технологически техникум йиллай 1954 шера.

Ше болх беча цу ткъаь шера мехкдаьтта чакхдоаккхачеи мехкдаьтта химически промышленноста кхо эзар гаргга специалист кийчваьв цига. Царех дукхагIбараш вай мехка тайп-тайпарча городашка болх беш ба.

Гази мехкдаьттеи чакхдаккхар вай промышленноста лоархIаме дакъа да. Эзар совгIа тайп-тайпара продукташ хьае йиш я мехкдаьттах. Шоашта гонахьа йолча хIамашка дIа-хьа хьажал, шоана гучадаргда царех дукха яраш мехкдаьттах хьаяь хилар.

Iуйрийна сапапа юхь юлл, мож йоаш, дуфи тох — дерригa из хьадаьд мехкдаьттах. Капрона, лавсена пазаташ, носкеш, кочамаш, плащаш дерригa а мехкдаьттах даь да. Култ дIа мел техача массанахьа а я мехкдаьтта продукташ.

Йоккха «Волгаш», масса лела «Жигулеш», къахьегара тIера йола «ЗИЛ-аш» дIалелаш коача моторни доагор, хьокхаш дола даьтташ ца хилча. Промышленноста цхьанна даькъо, двигателя, станоко болх берг-баш чакхдаьккхача мехкдаьтта продукташ йоаш. Цудухьа иштта сийлахьа ба мехкдаьтта чакхдоаккхача промышленноста болхлой къахьегам. Технолога яр мехкдаьтта химически мехкдаьтта чакхдоаккхачеи заводашка, проектнии Iилма-тохкамеи институташка керттера специальность я. Техник-технолог цу ерригача организацешка болх бе йиш йолаш ва. ХIаьта визза вола технолог хилара знанеши практикеи хиларал совгIа чоалхане гIулакх тIаэттача чехка сопам тIаэца ховш, денал долаш, унахцIена хила веза.

Кхы кIезигагIча лоархIаме яц «Химически производства автоматически устройства эксплуатаци» ю специальность а. Укх тIеххьарча шерашка мехкдаьтта чакхдоаккхачеи химически промышленноста дукхагIйолча процессашта автоматизаци яьй. Автоматизаце средствaш эргайоахаш тоаеш латт, болх бара тешамегIа хул, авторегулятораша кхоачашду деккараш шерлу. Шерра яржаш латт электронно-вычислительни машинаш. Цар информаци гулъю, цхьан цеха меттел, бIарччача завода процессаш нийсса вIаштIехьъяхара рекомендацеш тел. ДIахорча хана производства дерригача доакъошка хургья уж.

Бакъда, автоматаш сага меттa йоагIе а, саг воацаш «дийнъяц». Чоалханерча оборудованена Iунал дара, цунга болх байтара лакха квалификаци йола специалисташ эш. Автоматика йовзаш визза специалист хилара школера знанеш кхоачамболаш яц. Мехкдаьтта чакхдоаккхачеи мехкдаьтта химически промышленноста автоматически устройствашта эксплуатаци ергйола техникаш кийчбара гIулакх кхоачашдеш я химико-технологически техникум. Чоалхане автоматически устройствaш Iомаяра дика ха еза лакхера математика, физика, электротехника, электроника. Уж ерригa знанеш лу хьалхарча шин курсе.

Лаккхерча курсашка дешархоша контрольно-измерительни прибораши царна эксплуатаци яра бокъонаши Iомаю, технологически установкашка царна монтаж яр Iомаду, автоматически регулированеи электронно-вычислительни машиний теори Iомаю.

Иштта студенташа кIоаргга пневматически, гидравлически, электронии регулятораш Iомаю, автоматически регулироване тайп-тайпарча системашта проект еи уж производствана юкъеяххьеи Iомалу.

Техникум чакхъяьккхарий болх бе йиш я автоматизацеца бувзам болча промышленноста тайп-тайпарча доакъошка. Автоматически устройства техника-технологеи техника-электромеханикеи профессии ерригача Советски Союзе эшаш я.

Дувла тхо долча деша, оаш Iомаергья перспектива йола, кхоана чIоагIа эшаргйола, безаме специальность.

Техникуме деша йиш я дийнахьеи (болх ца беш) сайрийнеи (болх а беш). Кхоане йоккха йолаш я техникум. Специалисташ кийчбара дерригa хьалаш хургдолаш 900 сага лаьрхIа керда комплекс хьалъяьйоалаш латт. Укх шера эксплуатаце дIалуш я 440 сага лаьрхIа общежити. Техникуме студенташ безаме бахаш а дешаш а ба. Боккха теркам тIабохийт техникуме спорта. Болх беш я художественни самодеятельноста, иштта тайп-тайпара предметнии технически кружокаш.

Г. АЛИФАНОВ,
Грозненски химико-технологически техникума директор.

МОСКВА. 1936 шера вIашагIъеллай СССР АМН организм юха дийнъяра йола экспериментальни физиологе лаборатори. Из вIашагIъеллар а цунна даим кулгалдеш хиннар а СССР АМН член-корреспондент, СССР ПаччахьалкхСен премей лауреат, профессор В. А. Неговский ва.

Лабораторе массе оагIорахьара Iомаю валара патофизиологически закономерносташ, организма вахара функцеш юхаметтаоттаярен вахараи валараи юкъе долча хьала терминальни дарба дара методаши вIаштIехьйоах.

Лабораторе болхлой къахьегаш ба теоретически клинически реаниматологе, эггара хьалха организма лоархIаметIара органаши системаши юхаметтаоттаярен царна доал дарен актуальни проблемаш тIа. Иштта Iомадеш да централни нервни система йоврен юхаметтаоттарен дешаш, саг лешн юха дийнвеши метаболизм талхара, кровообращенн талхарен юхаметтаоттаярен дешаш.

Клинически хьалашкеи эксперименташкеи деш да организм дийнъяьчул тIехьагIа кровообращени юхаметтаоттаярен цунна доал дарен керда методаш лохаш дола балхаш.

СУРТА ТIА: вокххагIа вола Iилман болхло, медицински Iилмай кандидат А. В. Волкови лаборантка С. Малахованн кровообращенн сецачул тIехьагIа жIали юха дийндеш центральни гемодинамика Iомаеш опыт еш ба.

В. ХРИСТОФОРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОТТАГIЛЕН ГА

Тамашийна га я Соче. Цун цIи шоана корайоагIаргьяц дунен тIарча цхьанна а ботанически атласа тIа. Цу гаьна тIа я японски мандарин, итальянски лимон, американски грейпфрут, китайски кинкан, испански апельсин, тайп-тайпара сочински гибридаш. Цул совгIа цу гаьна тIа я тайп-тайпарча меттала язъяь цу тIа кхы а кхы гаьнаш тIаегIача паьха цIераш. Мичара енай из?

Цоазткъа шу хьалхагIа субтропически культурай сочински опытни станце дIаегIаяр акхача лимона га. Iилмахо-селекционера Ф. М. Зорина чIоагIа гIулакх дора цун, цу гаьна тIаегIар кхыча цитрусови культурай ткъоврогаш. Массехк шу даьлча цхьан гаьн тIа хаьхилар апельсинаш, лимонаш, мандаринаш. Цкъа цу станце нийсалар гIорваьнна вола академик О. Ю. Шмидт.

— Iажаши кхораши тIабогIа хов сона, — аьлар цо. — ХIанз оаш полярник къулбехьене мара латаш боаца сом тIабогIа Iомаворе...

Из Iомавир. Цо а ткъоврог тIаегIар гаьна тIа. Из кхычар а дир. Цу гаьна тIа шоай тамашийна «автографаш» йитар Юрий Гагаринеи цун новкъосташа-космонавташеи, Людвиг Свободаси Хо Ши Минеи, Давид Сикейросеи Поль Робсонеи, дукхача Iилмахошеи болхлошеи, художникашеи писателашеи, министрашеи Ленински премей лауреаташеи. Цар массане а цIераш яьха варгаш. Гаьн тIа «автографаш» йита ца Iеш цар автографаш ютар сийлахьча хьаьший книжка тIа я.

ДоттагIлен гаьна юхе даьгIача зIамигача цIалгачу да деррйгача дунен тIара ахийта совгIаташ. Укхаза я Лидице лаьтта чудола шкатулка. Гаьна йоацаш латт Братиславерча Славина памятника макет. Наха еза лоархIача моттигашкара ахийтача дукхача посылкай зIамига хIама мара дац дийцар. Из традици дIайолаяьраш ба Ясная Полянерча Лев Толстой музей-усальба болхлой. Дукха ха ялалехьа ДоттагIлен гаьна юхе тессар Шостаковна Дмитре дайта Чайковске Петра каша тIара лаьтта. Цул тIехьагIа гаьна овлаш долча диллар Мамаев Курганера дайта массанена деза дола волгоградски лаьтта. Брестера а, Лондонерча Карл Маркса каша тIара а деръ лаьтта. Европа, Азе, Америка лаьтташа Россе лаьттаца цхьана низ тел ДоттагIлен гаьна овлашта.

Массехк шу хьалха хьахилар цхьаькха а традици. Соче баьхкача итальянски туристаша шоаш цунна цхьаькха а ткъоврог тIайогIаш итальянски иллеш даьхар. Дукха ца говш гаьна юхе дежаш дар чешски, словацки, цул тIехьагIа болгарски, польски, французски иллеш. Французаша шоай къаман цIей — Бастили хьаьккха ди — дездеш гаьна гонахьа хорово дир. Цу хана денз кхыча мехкашкара Соче баьхка тьаьший шоай къаман цIей долча дийнахь ДоттагIлен гаьна юхе гуллу.

Цу гаьна дукха доттагIий ба. Из хьахьокх 138 мехкарча викало цу тIа 590 ткъоврог тIаегIа хиларо.

Цхьаькха а да. Цу гаьна фух хьахинна гаьнаш дунен тIа дукха я. Иштта дIадоладелар из. Цкъа Соче вера американски пианист Ван Клиберн. ДоттагIлен гаьна ткъоврог тIаегIачул тIехьагIа совгIата цхьа хIама дахьа лайра цунна. Хьаьша елар цу гаьна генаргах хьахинна ткъоврог. Га фу яхаш я аьнна хаьттар цо. Сочинцаша жоп делар: «Хьона веннар ДоттагIлен гаьна воI ва». «ЙоI хила мегаций из? — велавенна хаьттар Клиберна. Цу хана денз ДоттагIлен гаьна итташ къонгаши мехкарийи дунен массе а миIнгe кхуваш боагIа. Царех хьахинна низ бола гаьнаш я Чехословаке, Финлянде, Японе, Индонезе, Франце, Болгаре.

Валентин МАНИОН.
(АПН).

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН ТУР ИСТИЧЕСКИ НАЬКЪАШ.

С. ХАКИЕВА сурт.

ФЕ ХИЛА

Ахкан беттaшка республика наькъашка а улицашка а дукха дукхагIа хул тайп-тайпара хатараш.

Цу гIулакха ср ма дий ала бахьан дац. ДукхагIдолча даькъе уж хатараш водителаша шоай бехктокхам бизза кхета ца бар бахьан долаш хулаш да.

Ермоловски лесоучастка тракториста лоамaн наькъ тIа гIолла водаш наькъа бокъо толхаяр бахьан долаш трактор ахка яхар, саг велар.

«Мниторга» АТХ трактор иста В. Моисеева шийн трактор трамвайна тIатехар. Трактор иста чIоагIа човнаш хилар.

«Наькъа бокъоний» 93 статьяс йоах: «Нагахь санна тIехьа йоагIа машина хьалха яла безам болаш хилча, хьалха йоагIача автомобила сухал лаккхъяь новкъарле а ца еш никъ бала беза цунна». Иштта да, бокъонаша дIадехар. Цхьабакъда, цхьаболча водителаша курал яра кхийола транспорт шоайла хьалха ялийтац. Иштта «Ассиновский» совхоза шофера А. Мирошниченкос аьрдехьа дIачу верзача хана новкъарле йир шийна хьалха вала веннача водитела. Цу аварех ши саг лозавир. А. Мирошниченко бехк бIаргагуш ба, цудухьа из бехктокхаме а оазргва.

Июль бетта къаьстта дукха авареш ю мотоциклистаца. Уж авареш еш бола мотоциклисташ дукхагIча даькъе номерни знакаш а, водительски бокъонаш а шлем а йоацаш хул.

Назране наькъаш вIашагIкхеттача моттиге Назрановски РАЙПО болх беш вола И. Тимурзиев тIавагIа автомашиней Я. Цолоев тIавагIа мотоциклеи вIашагIкхийттар. Из хатар хилара бехке ва уж шаккхе а. Цул совгIа Цолоевга документаш а хиннадац, тIатуллаш шлем а хиннаяц.

Иштта авари йир «Шалинский» совхоза тракториста А. Тарамбаевеи мотоциклиста А. Идрисовеи. Идрисов из транспорт лалла ховш а вацар.

ДIадахача кIирагIа ерригa а 58 авари яьй, 35 саг лозаваьв, 6 саг вийнав.

А. ЧЕБУШЕВ.

СУНЖЕНЦАШ БОЛЧА ХЬОАШАЛГIА

Къаьстта дукха нах гулбеннабар укх деношка Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза центральни хьатта. Делкъа хана гулвенна ши бIаь совгIа колхозхо дIайха моаршал хоатташ вар СССР 50 шу цIерагIча Грозненски химически комбинатера сунженцаш болча доттагIала визитаца баьхка комсомольско-кагирхой агитбригада доакъашхошка.

Химкомбината ВЛКСМ комитета секретара В. Бурлакова къахьегамхошта дийцар предприяте коллективо нийслагIча пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера пиан кхоачашъеча доахача толамех. Цул тIехьагIа агитбригада художественни самодеятельноста доакъашхоша сунженцашта доккха концерт хьекхар.

Цу дийнахьe а Грознера хьаьший Троицкая яхача станица юхе уллача космонавта В. Комарова цIерагIча пионерски лагере хилар, цига а бераштa концерт оттадир цар.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

СУРТИЙ ВЫСТАВКА

Укх деношка Нохч-ГIалгIай культура Министерства халкъа творчество ШагIа вай республике духхьашха хьайийллай суртий персональни выставка. Цун автор ва халкъа творчество болх беш йолча «Серло» яхача киносуртий клуба доакъашхо Нестеров Владимир.

Тайп-тайпара долча сурташта юкъе дукхагIдараш вай города, наха, Iалама хетадаь да. Хьажа баьккачар теркам тIаозаргболаш да «Къьнареи къонеи Грозный», «Дошо кулгаш», «Фордах илли доаккхаш ва Г. Отс», «Березки» яха а иштта дукха кхыдола а сурташ.

Вайна дика йовзаш йола Л. Турищева юкъейолаш «Гимнасткаш» яхаш даьккхача суртах Нестерова Ерригроссийски конкурсе диплом деннад.

Нестерова балха юкъе йоккха моттиг дIалоац бераштa хетадаьча сурташа. Дог хестадеш да «Кхоъ», «Дегустатораш», «Кердача цIеношкара хьалхара Iуйре» яха а кхыдола а берех лаьца сурташ.

Р. ЯНДИЕВА.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

20 июль

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIА-РА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 11.00. Болх беш я «Малышок» яха берий кинотеатр. «Даьхен тешаме кIантий» яха кинофестиваль. 12.00. Болх беш я сакъердаме аттракционий городок. 14.00. «Комсомола иллеш» яха грамзаписа концерт. 19.00. Болх беш я «Атеист» яха клуб. «Нохч-ГIалгIайчене кинозалаши секташи» яхача темагIа лекци. 20.00. Болх беш я «Глобус» яха кинолекторий.

С. М. КИРОВА ЦIЕРАГIА-РА САЛАIАРА ПАРК. 11.00. Юртарча агитбригадайн драматически коллективайн фестиваль. 10.00. Волейболахи баскетболахи йола яхьаш. 14.00. Массовкаш. 17.00. Баьщара театр Грозненски, Наурски, Шелковской художественни самодеятельноста концерт. 18.00. Кинолекторий. «Советски поэзе халкъий доттагIал» яха лекци. 19.00. Халхара площадка. Кагирхой салаIара сайре. ДIалокх «Сказочники» яхача вокально-инструментальни ансамбло. 13.30. «Исламах дола бакъдар» яха кинофестиваль.

ХИМИКИЙ КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 11.00. Детски площадкашта юкъера спортивни яхьаш. 12.00. Болх беш я «Бригантина» яха клуб. «Пионерски правда» обзор. 14.00. «Веселый старт» яха спортивни ловзараш. 17.30. Хьайийла я музей выставка. 18.00. «Тха кIира» яха радиожурнал. «Космос дIахо кападерзаеш я», «Кердача книжкай оагIонаш. 19.00. Антиобщественни гIулакхаши уж дIададахара деш дари» яха беседа. Кинофильмай демонстраци.

ПРОЛЕТБАТА ЦIЕРАГIА-РА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 12.00. Болх беш да «Орленок» яха берий кинотеатр. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

МАЬКХА КОМБИНАТА КЛУБ. 17.00. «Саг къахьегарца сий долаш ва» яха Ленина улица цIей.

21 июль

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIА-РА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 11.00. Болх беш да «Малышок» яха берий кинотеатр. 12.00. Болх беш я сакъердамеча аттракционий городок. 17.00. «Сын полка» яхача тIема-спортивни лагерера «Интер» яхача ансамбла выездной концерт. 19.15. Болх беш да шозлагIа хьокхача фильмай кинотеатр. 20.00. Ахканара кинолекторий. «Революце рыцараш» яха кино-сайре.

ТЕЛЕВИДЕНИ

20 июль

I-ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Техникий тика тIа». 10.00 — Литературни дешараш». Хемингуэй. «Океаначура гIайренаш». Поазонхо ваь 75 шу дизарга. 10.30 — Телевизорашка хьожарий письмойх йола музыкальни программа. 11.00 — «Дай-ноанoй шоана». 11.30 — Босбола телевидени. «Коненкова музей». 12.00 — Доазол лехьарча хьаьший бIаргашца Советски Союз. 12.15 — Босбола телевидени. УССР-а халкъа артист Тимохин. Киевера передача. 13.00 — «УнахцIено». Iилман-популярни программа. 13.30 — «Музыкальни календарь». 14.00 — Босбола телевидени. «Саг. Лаьтта. Вселенни». 14.30 — Опереи балетеи. Ленинградски зIамигача театраца вIашагIкхетар. 15.15 — «БIаргагушдар — теша хьададар». 16.15 — «Цирка лампаш». 16.50 — Телевизорашка хьожарий хаттарашта жоп лу политически обозревателa Жуковс. 17.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Советски Союза бераш». «СовгIата дог» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 19.15 — Босбола телевидени. Милански театра Москве лу «Ла Скала» яха гастролаш. «Золушка» яха Россине опера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Золушка» яха Россине опера дIахоячьар. 22.25 — «ДIадеш Алексей Покровске» яхача телевизионни фильма-концерта премьера. 23.15 — Босбола телевидени. «Спортлото» тираж. 23.25 — Кердадараш. Передачай программа.

II-ПРОГРАММА

13.00 — «ВиълагIавар» яха художественни фильм. 14.10 — Симфонически оркестра концерт. 15.10 — ЛавровгIар. «Следства дIахьу ховшбараша». «Теш» яха телевизионни спектакль.

21 июль

I-ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Бераштa йола Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал бетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва!» 11.00 — «Музыкальни киоск». 11.30 — СССР-а Iаьржача металлурге министра Казанца выступлени. 11.45 — Дешархошта. «Массанена тIехьа цаI, цхьаннена тIехьа массанар» яха Ленинградера передача. 12.30 — Босбола телевидени. «Юртара сахьат». 13.30 — «Дошув» яха художественни фильм. 15.05 — «Дуненн халкъашта юкъера панорама». 15.35 — СССР-а босболча металлурге министра Ломако выступлени. 15.50 — Металлургий заявках дола концерт. 17.00 — Босбола телевидени. «Кинопикъбархой клуб». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Польски Халкъа Республика телевидене программа. 1. Мультфильмаш. 2. Польша-74. 3. Концерт. 4. «Тахан а хIара дийнахь а» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «КIай бийсаш» яхача искусства фестивала ходам беш дола концерт. Ленинградера передача. 23.10 — Кердадараш. Передачай программа.

II-ПРОГРАММА

15.00 — «Цадара хьаваьнна кавказец» яха телевизионни фильм. 15.55 — «Закона хатIа» яха киноперадача. 16.25 — Загса наIараш йийла я» яха художественни фильм.

РАДИО

20 июль

6.00 — Москва. 6.30 — Юртара вахар (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Къонал яха радиовыпуск (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 13.00 — «Къарцхал» яха сатирически радиожурнал (гIалгIай меттала). 13.20 — Юртабоахама хьалхалаттараштa дола концерт (гIалгIай меттала). 14.00 — «Къахьегамца сий долаш ва саг» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 14.15 — «Кулгалхочун сий а лоархIам а» яха беседа (нохчий меттала). 14.30 — «Нохч-ГIалгIайчен литературни вахар» яха радиожурнал (эрсий меттала). 14.55 — Ашараш. 15.00 — Москва. 15.15 — Юртабоахама хьалхалаттараштa дола концерт (эрсий меттала). 16.00 — «Вай доттагI Iалам да» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.30 — Ялат хьокхача хьалхалаттараштa дола концерт (нохчий меттала). 17.00 — Москва.

21 июль

МЕТАЛЛУРГА ДИ

6.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.25 — Хоамаш-горсете гIолла. 7.28 — Юртабоахама знанеи радиошкола (гIалгIай меттала). 7.40 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 9.00 — Москва. 13.30 — «Кхетам луш вар а доттагIа а» яха очерк (нохчий меттала). 13.50 — Интернациональни доттагIлен радиоклуб (эрсий меттала). 14.10 — Иллеца доттагIал дараштa дола концерт (гIалгIай меттала). 15.00 — Москва. 15.15 — Металлурга болхлой денга (эрсий меттала). 15.30 — Металлургашта дола концерт (эрсий меттала). 16.00 — «Школьни глобус» яха пионераштеи дешархоштеи йола радиовыпуск (эрсий меттала). 16.30 — «Хий хоза да бердашцеи иллешцеи» яха передача (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.30 — «ЦIе сийгаш» яха пионераштеи дешархоштеи йола передача (гIалгIай меттала). 18.00 — Москва.

ХАОТТАМ

Тахан республикеи Грозней гIолла хувцалуш морхаш а йолаш, делкъел тIехьагIа лоацача юкъа догIа а делхаш, ди а къувкъаш, малхбузенгахьара лаьгIо мух а хьекхаш республике 25—30 градуси Грозне 27—29 градуси йIовхал а йолаш ха оттаргъя.

Кхоанеи ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш делкъел тIехьагIа цхьаьца йолча моттигашка догIа а целхаш, ди а къувкъаш, малхбузенгахьара 5—10 м/сек мух а хьекхаш, дийнахь 25—30 градус, бийсан 15 градус йIовхал а йолаш ха отта тарлу.

Метеостанци.

САКЪЕРДАМЕ ДУВЦАРАШ

АЬЛАН ВОIАХ НОВКЪОСТ ХИННАВАЦ

Цхьан аьлан воIаца чарахьал де хьунагIа ваха хиннав Цаген. Болхаш-болхаш чана тIанийсбеннаб уж. Царех цхьаннега — аьлан воIага мара гоп хиннаяц, хIаьта чанах кхеравенна из, тоссавенна гаьна тIа а ваьнна, лечкъав. Кхы де хIама доацаш кIалвисача Цагена дагадехад чаво веннача сага хIама ца делга. Цудухьа, хур хургда-кх укхох аьнна, велча санна Iовижав из наькъа юкъе. ХьатIаена цунах хьаж а яьккха, из веннав мотташ, хIама а ца деш, дIаяхай ча. ХIаьта дIа цхьа хазама яьнначул тIехьагIа, гаьна тIара Iо а весса, майраваьннача аьлан воIо хьаьттад:

— Боккъала а, Цаген, фу дар из лерге а ена чаназа, хьога аьннар?

— Аьлан воIах новкъост хургвац хьона, дар-кх! — яьхап Цагена.

КАРТ Е ЕЗАРГЬЯЦАР

Цхьан дийнахьа ара уллача шоай беша гонахьа карт е аьна вига хиннав Цаген цун дас. Болх дIаболабаь дукха хa ялале ди дIоах а денна, салаIа дагахьа Iийне Iохайна воккха саг ше вагтIача тхьайсав. Кхы из сома а ца воаккхаш, са довлехьа ерригача беша гонахьа карт яь ваьннав Цаген.

— ХьалгIатта, дади, со карт яь а ваьннав, хIанз цIа гIо вай, — аьннад Цагена.

Даьллахь, ма во ваьккхар Iа со сома. ВоркIлагIча сигален тIа а кхаьча, даьлаца къамаьл деш воаллар со! — аьннад ше воIо набарах ваккхара дикка раьза воацача дас.

— Хьо цу далла мо гаьна-м укх вай беша тIагIерташ дола Iаьсий а далара, — яьхад Цагена. — ТIаккха вIалла карт е а езаргьяцар вай!

КХОЗЗА ЖОЖАГIАТЕ

Геттара везлуш, доагIача а ца доагIача а нахага дилла «со» яхаш, чугIерташ оамал йолаш хиннав цхьа молла.

— Цунга во хIама аьннар ялсмала гIоргвац, — яхаш цунна духьале еш хиннаяц юртарча наха. ХIаьта цар садеттара бахьан кхетаде ца ловш, кхы а тIехвувлаш хиннав вож. Цагена лайнадац из.

— Акхар мо хьогI боргIал а яь, се котам хулчул, хьогI котам а яь кхозза жожагIате гIоргвар-кх со! — аьннад цо.

МОДЗ, МОДЗ

О, молла! — аьннад Цагена. — Ден а бус а хьогара хозар «Даьла, даьла», — яхилга мара ма дац. Хьайна ма хой хьона, мелла Iа — «Модз, модз, модз» яхарах а, баге мерзлургйоацилга!

ДОГ ХЬАН ДОАГ?

ХьоашалгIа вахача Цагена, селла дукха а мича дуаргда укхо ер аьнна, модзи налхадаьттеи оттадаь хиннад цхьан аьлан фусамнанас.

Даьтта диаь а ваьнна, модз даа волавеннав Цаген. Цигга ча кхы са а ца тохалуш, фусамнанас аьннад:

— Декъа ма даа из модз, Цаген, дог доагоргда хьа цо.

— Вай шиннех дог хьан доаг-м далла ховргда, — яьхад Цагена, каст-каста Iайг а айбеш.

ДIАЧУ-М ЛОАЛЛАРГЬЯ

— Ламаз дац Iа, марха а кхабац Iа, цIаккха хьайна тIера сагIа даккхац Iа, ялсмалечга догдоахилга-м яц хьона хьа, — яхаш витавац Цаген цхьан молла.

— Сагота ма хила хьо, молла, — иккхад Цагенага.—Кхы сона гIолга ца хуле, со хьа да ва, хьо са ды ба, аьнна, вирэ дараш мо дола хьа ши лерг а лаьца, фоартан тIа а хайна дIачу-м даьра лоалларгья! Нагахь санна, хьо хье цу ялсмала воде,

Абу МАЛЬСАГОВ

КЕРДА СЕЛИТРА АРАХЕЦ

Гродненски химически комбинат вай мехка эггара хьалха дика минеральни удобрени — аммиачни селитра арахеца йолаеннай.

Цул хьалха хиннача селитрах дукха «во оамалаш» йоахкар: цо чуозар дукха тIоадал, из цу сахьате ата езаш чIоагIлора. Царех цхьаккха а во хIама даллац Гродненски химически комбинато арахецача удобренеех.

Удобренеш арахецача теркалъяьй азотни промышленностеи органически синтеза продуктайи Паччахьалкхен Iилма-тохкамеи проектнии института специалисташа енна рекомендацеш, реконструкци яьй отходех хьакъоастаеш йола аммоне сульфат продуктах етташ йолча аппаратурана. Цо дерригe а тоъо хилийтар удобренеех йоалла тIоадал шозза кIезигъе а керттера вещество — азот кхо процент дукхагIа хилийта а. Цох боалла дом кIезигбара продуктах техар шоай тайпара гранулаш, уж гранулаш чIоагIагIа хургйола хIама дир. Кийчача продукта диспергаторца пурх бу, цу органически веществас гранулаш йохийтац, хIаьта селитра а кхы меттахьа ялац. Арахийцача дийнахьа денз ца талхаш ах шу совгIа ха йоакх кердача удобрене.

Юрий КРАВЧЕНКО.
(АПН).

ШАХМАТАШ

Ницце яхача французски городе чакхъяьннай дерригдунен XXI шахматни олимпиада. Из ший тайпара хьажар дар мехкий дикагIа бола шахматисташ къоастабара.

Цу олимпиаде дакъа лаца вай мехкара бахабар, дунен чемпионаца Фишер Робертаца шахматех ловза безаш бола Карпов Анатолийи Корчной Виктори, дунен экс чемпионаш Спаский Борисеи Петросян Тиграни. Таль Михаили (хьалхара запасной) Кузьмин Геннадийи (шоллагIа запасной).

Вай командо хьалхара моттиг яьккхар цу олимпиаде, гаргагIара конкурент 8 1/2 очкона тIехьа а вуташ.

22 матчах лайзар дикача ялх шахматистех латта вай команда. Цаккха а эшанзар из. Бакъда Венгреи Болгареи командашца ловзаш цхьаккхе а кот ца воалаш счет 2:2 йолаш чакхъяьлар уж ши матч.

Ерригa 88 партех лайзар вай олимпийцаш. Царех 54 парти вай шахматисташ котбоалаш чакхъяьлар, хIаьта 34 парти — цхьаккха а кот ца воалаш.

Олимпиаде массарел дикагIа лайзар Карпов Анатолий. Вай команда толама юкъе дика дакъа диллар Б. Спаске, Т. Петросяна, М. Таля, В. Корчнойс, Ворошиловградерча гросмейстера Г. Кузьмина.

Шахматаш езараштa лаьрхIа да шин ходах мат йоагIаш дола ер задача. Цох мишта ловза везар дувцаргда оаха вокхшоатта дийнахьа шахматашта хетаяь кепатехача материала тIа.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11: бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культурая отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарен ерен, шоаттен денойшка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ № 6969.